

АШАРШЫЛЫҚ

ҚАЗАҚТЫ ҚЫРҒАН ЗҰЛЫМ САЯСАТ

ЗЕРТТЕУШІЛЕР МЕН ТАРИХШЫЛАРДЫҢ ДЕРЕКТЕРІ БОЙЫНША ҚАЗАҚТЫ АШАРШЫЛЫҚ ҮШ РЕТ ҚЫРҒЫНҒА ҰШЫРАТҚАН. АЛҒАШҚЫСЫ 1917-1919 ЖЫЛДАРДЫҢ АРАЛЫҒЫНДА БОЛДЫ. КЕҢЕС ОДАҒЫ ҚҰРЫЛУЫНЫҢ АЛДЫ-АРТЫНДАҒЫ СОҒЫС ПЕН МАЛЫНЫҢ ТАЛАН-ТАРАЖҒА ТҮСУІ – КӨШПЕЛІ ХАЛЫҚТЫҢ АШТЫҚҚА ҰШЫРАУЫНА СЕБЕП БОЛҒАН. ЕКІНШІСІ – 1921-1922 ЖЫЛДАРЫ, КЕҢЕС ОДАҒЫНДА БОЛҒАН ҚҰРҒАҚШЫЛЫҚТАН МАЛ ҚЫРЫЛЫП, ҚАЗАҚТАР ЖИІ ҚОНЫСТАНҒАН ОБЛЫСТАР ТАҒЫ АШАРШЫЛЫҚҚА ҰРЫНАДЫ. 1921-1922 ЖЫЛДАРДАҒЫ АШТЫҚ КЕЗІНДЕ ӨЛГЕНДЕРДІҢ САНЫ 1 МЛН 700 МЫҢ АДАМ (АШЫҚҚАНДАРҒА КӨМЕК КӨРСЕТУ КОМИССИЯСЫНЫҢ ТӨРАҒАСЫ МҰХТАР ӘУЕЗОВТИҢ МӘЛІМЕТІ БОЙЫНША). ҮШІНШІСІ – 1932-1933 ЖЫЛДАРДАҒЫ КЕҢЕС ҮКІМЕТІНІҢ ҚАЗАҚ ҰЛТЫН ЖОЙЫП ЖІБЕРУ МАҚСАТЫНДА ҰЙЫМДАСТЫРҒАН АШАРШЫЛЫҒЫ. ОДАҚ БАСШЫСЫ СТАЛИН БАСТАҒАН ОРТАЛЫҚ БИЛІК ГОЛОЩЕКИНДІ ҚАЗАҚСТАНҒА БАСШЫЛЫҚҚА ЖІБЕРІП «КІШІ ҚАЗАН» ТӨҢКЕРІСІН ҰЙЫМДАСТЫРДЫ. САЛЫҚШЫЛАР ХАЛЫҚТЫҢ ҚОЛЫНДАҒЫ БАР МАЛ МЕН АСТЫҚТЫ ТАРТЫП АЛДЫ. 1929 ЖАЗДАҒЫ САНАҚТА ТІРКЕЛГЕН 40 МЛН-НАН АСТАМ МАЛДАН 1933 ЖЫЛЫ ЖАЗДА 4 МЛН. БАС ҚАЛҒАН. ЖЕУГЕ ТАМАҚ ҚАЛМАЙ, АУЫР АПАТҚА ҰШЫРАП, МИЛЛИОНДАҒАН АДАМ ӨЛДІ ЖӘНЕ БОСЫП КЕТТІ. ҮКІМЕТ БОСҚАН ХАЛЫҚҚА КӨМЕК БЕРУДІҢ ОРНЫНА ҚЫРЫЛУЫНА ЖОЛ БЕРДІ, ТІПТІ ЕМДЕУГЕ ТИЫМ САЛДЫ. ҚАЗАҚ ХАЛҚЫНЫҢ 60-80 ПАЙЫЗЫ ЖОЙЫЛЫП КЕТТІ.

1897 жылы болған бүкілресейлік халық санағының мәліметі қазіргі Қазақстан аумағындағы халықтың 80%-ын қазақтар, 12%-ын славян тектес халықтар құрағанын көрсеткен. 1897-1913 жылдар аралығында мұндағы халық саны қоныс аударған орыс, украин, беларусь, татар, ұйғыр, дүнген, т.б. шет жұрттықтар есебінен 1,264 млн адамға көбейген. Қазақстан аумағындағы халық санының өсу көрсеткіші мынадай: 1897 ж. – 4 333 000 адам, 1913 ж. – 5 597 000 (Уикипедия ашық энциклопедиясынан).

1924 жылы сол кездегі Қазақ КСР-і басшылығының органы «Еңбекші қазақ» газетінде Әлихан Бөкейхан былай деген: «1914 жылы Ресей халқының жалпы саны 161 миллион 700 мың еді. Осы кезде қазақтар қанша еді? Көкшетау уезінің халқына 1896 жылдан кейін 1907 жылы және одан он жыл өткен соң 2 рет санақ жүргізілді. Егер осы көрсеткіштерді салыстыратын болсақ, қазақтардың өсу қарқыны әлемдік деңгейден жоғары. Егер әрбір 200 қазаққа орта есеппен 3 адам қосылып тұрады десек, онда 1914 жылы қазақтардың саны 6 миллион (!) 470 мыңға жеткен». **1917-1926 жылдары санымыз 10-13 млн-ға жеткені туралы мәліметтер бар.**

КСРО мемлекеттік мұрағатында мынадай құпия дерек бар: «Из всех тюркских или турецких народов России... самым многочисленным являются казахи.. На территории в два миллиона триста тысяч кв. верст живет без малого 10 миллионов казахов». (Архив Октябрьской революции, фонд № 1318, опись № 1, Ед. Хр. № 56).

Мәскеулік тарихшы В. Кушкин өзінің «Советизация казахского аула» деген монографиясында бұл жылдары Қазақстанның тек қана солтүстік облыстарының өзінде (халқы тығыз орналасқан оңтүстігін есептемегенде) қазақтардың саны 9 миллионнан асады деп жазған.

«Мәскеуге барған бетте Ленин кітапханасынан 1926 жылғы санақтың қорытындылары жарияланған кітапты тауып оқығанмын. «Казахи – самая крупная тюркоязычная национальность советского союза – 6 млн 200 тыс человек» деген тұсын көшіріп те алғанмын. Ал 1939 жылы сол 6 млн-нан астам қазақтан 2 млн адам ғана қалған. Мұндай қорлыққа тек қой мінезді жуас халық қана шыдай алады. Ал біз жылқы мінезді халық емес пе едік!? – депті жазушы Олжас Сүлейменов 2016 жылы 27 мамырда Баянауыл аудандық «Баянтау» газетіне берген сұхбатында (№22 (10725)).

АЛ 1932-1933 ЖЫЛДАРЫ ҚАЗАҚТЫҢ САНЫНДА ҚАНДАЙ ӨЗГЕРІС БОЛДЫ

Қазақ АССР халық шаруашылығы есептеу басқармасының әр түрлі жанама есеп-

статистикалық құжаттарға (салық есебі, мал есебі және т.б.), сондай-ақ 1937 жылғы Бүкілодақтық халық санағының алғашқы мәліметтеріне сүйенген ресми дерегі бар. Осы деректер бойынша Қазақстанның ауыл халқы 1930 жылдың 1 маусымынан 1933 жылдың 1 маусымына дейін 3 миллион 379,5 мың адамға кеміп кеткен.

1992 жылы осы мәселені арнайы зерттеген Қазақстан Республика Жоғарғы Кеңесі Төралқасының комиссиясы өзінің қорытындысында былай деп жазды: «Қазақ елі аштықтан және соған байланысты індеттерден, сондай-ақ табиғи өлім деңгейінің үнемі жоғары болуынан 2 млн 200 мың адамнан, яғни барлық халқының 48 процентінен айрылды». Ашаршылықтан Қазақстанда қазақтардың үштен бірі ғана қалды. Қазақтардың сан жағынан өсуін қатты тежеді. Кейіннен асыра сілтеушіліктің шын мәні саяси бүркемеленгенімен бұл Ашаршылық – «қызыл қырғын», «голощёкиндік геноцид» деген тарихи атқа ие болды (Уикипедия ашық энциклопедиясынан алынды).

Ия, қазақты қырған зұлым саясаттың деректері осындай. Қазақтың санғасырлық тарихының осы бір нәубетіне, яғни ашаршылық құрбандарына арнап ескерткіш орнату жер-жерлерде жүзеге асып, тұрғындар сонда барып құрбандардың аруағына құран бағыштап жатады. (Бұл дерек-

тер Informburo.kz сайтының 2018 жылы жариялаған деректерінен алынды.) <https://informburo.kz/kaz/aytu-da-estu-de-iyn-zlmat-statistikasy-men-derektter-asharshyly-nubetnen-aman-alandardy-estelker-.html>

Жетісудың қазақтары да сол нәубет жылдары аз қырылған жоқ. Тәуелсіздігіміздің алғашқы жылдары, нақты айтсақ, 1993 жылы қала басшылары Талдықорған қаласының Ленин атындағы мектептің жанынан алаңдай ашып, сол жерге ашаршылық құрбандарына арнаған ескерткіш емес, алдағы тұрғызылар ескерткіштің тасын белгі етіп сол жылдарғы қала басшылары барып, салтанатпен 31 мамырда ашылғаны есімде. Тастағы мрамор тақтада қойылған жылы мен айы, қуғын-сүргін мен 1931-33 жылдағы ашаршылық құрбандарына деп жазылған еді. Содан бері 32 жыл өтіпті. Қазіргі тақтада қойылған дата жоқ. Басқа мрамор тақта, қойылған мерзімі жазылмаған. Қара тас сол қалпында тұр. Қойылған жылдары қара тас биіктеу көрінуші еді, енді шөгіп бара жатқандай ма? Осы туралы жыл аралап болса да журналистер қауымы айтып та, жазып та көрді. Бірақ бәрі қара тас сияқты үндемеді... Төңірегіне шырша отырғызылып, кісі демалатын орындықтар қойылғанмен, кісі отыратын жер емес, шашылып жатады. Бұл бір аяқталмай қалған іс сияқты болып тұр. Ертең ескерткіштің орнында 32 жыл тұрған қара тасқа барып гүл қоямыз ба?..

Баян
ТАҢАТАРОВА

ҚЫСҚА ДА НҰСҚА

Қазақстан азаматтығынан бас тартқандар саны азайып келеді. Азаматтық мәселелер жөніндегі комиссияның кезекті отырысын өткізген Мемлекеттік кеңесші осылай деді.

Соңғы 6 жылда Қазақстан азаматтығынан шыққандар саны: 2019 жылы – 1 700 адам; 2020 жылы – 944 адам; 2021 жылы – 123 адам; 2022 жылы – 114 адам; 2023 жылы – 107 адам; 2024 жылы – 77 адам.

Қазақстан балалары еліміздің бас ұстазына тікелей хат жолдай алады: «Министрге хат» акциясы басталды. 2025 жылғы 27 мамыр мен 1 маусым аралығында «Қазақстан балалары» онкүндігі аясында республикалық «Министрге хат» акциясы өтеді. Хаттар келесі электрондық пошта арқылы қабылданады: balalaruni2025@gmail.com

Облыс әкімі Бейбіт Исабаев Қазақстан Азаматтық альянсының президенті Бану Нұрғазиевамен және Талдықорғанда өтіп жатқан азаматтық форумның басқа да бірқатар спикерлерімен кездесу өткізді. Ресми қонақтарды қарсы алған Бейбіт Исабаев өңірдегі азаматтық институтпен бірлесіп жүргізіліп жатқан жұмыстарға тоқталды.

Белгілі болғандай, өңірде 578 үкіметтік емес ұйым, 22 этномәдени бірлестік, саяси партиялардың 7 өңірлік филиалы, 14 салалық кәсіподақ бірлестігі, 43 бұқаралық ақпарат құралы бар. Құрамында 176 мүшесі бар 11 қоғамдық кеңес жұмыс істейді, оның 80% – азаматтық қоғам өкілдері. Сондай-ақ 55 консультативтік-кеңесші органның құрамына азаматтық сектордың 149 өкілі кіреді.

Жетісу облысында елімізде осы жылда алғаш рет ұйымдастырылған «Азаматтық қоғам 2.0: мемлекеттік органдар мен ҰЕҰ арасындағы өзара іс-қимылдың инновациялық үлгілері – өңірлік дамудың драйвері» атты ауқымды Азаматтық форум өтуде. Форумға Алматы, Астана, Шымкент және еліміздің өзге өңірлерінен мемлекеттік құрылымдардың өкілдері, үкіметтік емес ұйымдар (ҰЕҰ), сарапшылар мен белсенді азаматтар қатысып жатыр. Іс-шараның басты мақсаты - мемлекеттік және азаматтық сектор арасындағы серіктестіктің жаңа тәсілдерін қарастырып, өңірлік дамудың өзекті мәселелерін ортақ талқыға салу.

Жетісу облысына Италиядан шетелдік туристер ағыла бастады. Жыл сайын Жетісудың туристік әлеуеті шетелде көбірек назар аудартуда. Мұның жарқын дәлелі – 2025 жылғы 26–28 мамыр аралығында «Алтын-Емел» мемлекеттік ұлттық табиғи паркін аралаған алғашқы италиялық туристік топтардың сапары. Бұл сапар «Mistral» және «Ten Viaggi» сияқты жетекші италиялық туроператорлармен ынтымақтастықтың нәтижесінде мүмкін болды.

2025 жылдың жазында Жетісу облысында жұмысын бастайтын сауықтыру мекемелерінің қатарында - қала сыртындағы лагерьлер, ерекше білім беру қажеттіліктері бар балаларға арналған мамандандырылған лагерь, сондай-ақ «Айналайын» балалар үйінің жанындағы лагерь бар. Жалпы, жазғы бағдарламалармен 1-10 сынып оқитын 113 112 оқушыны қамту жоспарланып отыр. Жазғы демалысты ұйымдастыруға 646 миллион теңгеден астам қаражат бөлінген. Жазғы маусымды ұйымдастыруға 12 мыңнан астам педагог, шамамен 150 студент және 80 волонтер тартылған.

Жетісу өңірінде шегірткеге қарсы күрес жалғасуда: 32 мың гектардан астам аумақ өңделді. Биыл өңірде 114 мың гектардан астам ауыл шаруашылығы жеріне химиялық өңдеу жүргізу жоспарланған - бұл өткен жылғы көрсеткіштен жоғары. Оның ішінде 74,6 мың гектар – үйірлі шегірткелер қоныстанған аумақтар, ал 40,2 мың гектар – дара шегіртке түрлерінің шабуылына ұшырауы мүмкін жерлер.

«Жас сақшы» кадеттері ЖҚАЖ мен кинологтар жұмысын көрді. Талдықорғанда орналасқан оқу-жаттығу базасында «Жас сақшы» кадеттері еліміздің қауіпсіздігі қандай тәртіп пен қажырлы еңбекпен қамтамасыз етілетінін өз көздерімен көріп қайтты.

Қазақстанның барлық өңірінде «Жасыл ел» жастар еңбек және студенттік құрылыс жасақтарының ХХІ маусымы басталды. Елді көгалдандыруға үлес қосқысы келетін 16 мен 29 жас аралығындағы жастар «Жасыл ел» жасақтарының жұмысына қатыса алады. Жоба жыл сайын Қазақстан бойынша 30 000-нан астам жасты маусымдық жұмыспен қамтиды.

Ескелді ауданының Төлеңгіт ауылдық округіне қарасты Екпінді тауында Парапланнан дәлме-дәл қонудан, спорттық жарыс өтуде. 16-19 мамыр күндері аралығында Парапланерлік спорттың дәлме-дәл қону түрінен Педро Тирадо кубогының марапаттау рәсімі өтіп Үндістан мемлекетінің азаматшасы жүлделі І – орынды иеленді.

19-22 мамыр күндері аралығында Парапланерлік спорттың дәлме-дәл қону түрінен Алға кубогы және 30 мамыр күнінен 1 маусым күндері аралығында Парапланерлік спорттың дәлме-дәл қону түрінен Халықаралық параплан кубогы өтеді.

(Ақпараттар ашық дереккөздерден алынды)

ЖАЗЫЛҒАН ЖАЙҒА ЖАУАП КЕЛДІ

Талдықорған қаласындағы Қабанбай батыр көшесінде уақытша жол жөндеу жұмыстары жүргізілуіне байланысты бірқатар маршруттардың қозғалысы өзгеріп, тұрғындар арасында түсініспеушіліктер туындады. Бұл мәселеге байланысты газетіміздің өткен санында мақала жарияланған болатын. Осыған орай, біз Талдықорған қаласы әкімдігіне қарасты тұрғын үй-коммуналдық шаруашылық мекемесінің жолаушылар қатынасына жауапты қызметкерлеріне хабарласып, мәселенің мән-жайын анықтадық.

Берік Сарқытбаев, бас маман:

–Талдықорғанда бүгінде 26 автобус маршруты бар. Әрқайсысының бекітілген бағыты бар. Олардың қозғалысын біз бақылап отырамыз. Қаламыздағы қоғамдық көлік қозғалысының ұйымдастырылуы мен бағыттарын өзгерту – толығымен біздің бөлім арқылы жүзеге асады. Алайда соңғы уақытта жол жөндеу жұмыстарына байланысты кейбір маршруттың бағыты өзгертілді. Бұл өзгеріс біздің тарапымыздан тиісті хаттамалар негізінде жасалады. Егер алдағы уақытта белгілі бір көшеде жөндеу жұмыстары жүргізілетіні туралы ақпарат түссе, біз бірден «Жолаушылар тасымалын басқару» орталығына хабарлаймыз. Олар өз кезегінде тасымалдаушы 7 мердігер компанияға ескерту жасайды. Атап айтқанда, бұл өзгерістер 8, 2, 5, 18, 23, 24 және 25 нөмірлі автобустарға қатысты болды.

Бұл шешімдер біздің бөлім тарапынан қабылданып, «Жолаушылар тасымалын басқару» орталығына тиісті жұмысты орындау үшін тапсырма беріледі. Өткен аптада Қабанбай батыр көшесі күрделі жөндеуге байланысты бірнеше күнге жабылды. Қоса кететін жайт кей күндері жол бірнеше сағатқа ғана жабылып, осы аралықта автобус бағытын уақытша өзгерттік. Бұл жағдай жөнінде халыққа дер кезінде хабар бермегеніміз – біздің тараптан кеткен олқылық. Алдағы уақытта осындай жағдайлар қайталанбас үшін тұрғындармен белсенді түрде байланыс орнататын боламыз, – деді бас маман.

P.S Редакциямызға тұрғындар тарапынан наразылық әлі де келіп түсуде. Өкінішке орай, аталған нөмірлі автобустар бүгінге дейін өздері қалаған көшелермен зуылдауда.

Талшын ИЕМБЕРДИЕВА

ҚР ЖОҒАРҒЫ СОТЫНДА

ӘДІЛ ІСКЕ ӘДІЛЕТ

«Қазақ билер алқасы» Республикалық қоғамдық бірлестігінің Жетісу облысы бойынша филиалының төрағасы Саржан Ержұманов ұзақ жылдар құқық қорғау саласында қызмет етіп, зейнетке шықса да Жетісу жерінде әділетті қоғам құруға атсалысып жүрген азамат.

Ол облыстық полиция департаментінде орын алған мәселелерге байланысты өзінің азаматтық көзқарасын білдіріп, бірнеше мемлекеттік органға хат жолдады. Сол үшін полиция департаментіне «жала жапты» деген айыппен жазаға тартылған еді. ҚР-ның Жоғарғы соты әділет іздеп арызданған азаматты қорғап шықты. Оның шындық іздеп жазған әрекеттері пікір білдіру еркіндігі аясында жасалғанын, азаматтың ісінде қылмыс құрамы жоқ деп тапты. Сот шешімі жарияланғанмен, күшіне енген жоқ.

(Дереккөз: Қазақ билер алқасы)

АСЫЛБЕК ТОЙЛЫБАЕВТЫ ЕСКЕ АЛУ КЕШІ

28 мамыр күні Талдықорған қаласы Дәнеш Рақышев атындағы филормонияда Жетісудың жалынды әншісі, сахнаның саңлағы атанған – Асылбек Тойлыбаевтің құрметіне «Аққан жұлдыз» атты еске алу кеші өтті.

Ең алдымен әншінің өнерге келген күнінен бастап, өмірден өткен күніне дейінгі сәттерден қысқа бейнематериал көрсетілді. Бар болғаны 39 жыл ғұмырында әнші өнер көгінде еркін самғап, қазақ әндерінің қоржынын өз туындыларымен толықтырған екен. Асылбек Тойлыбаевтың орындауындағы әндерге Д.Рақышев атындағы филармония әншілері қайта жан бітіргендей болды. «Талдықорған - Жетісудың қаласы», «Ғашықпын саған», «Ей досым», «Жүрегі Қазағымның - сен, Астана!», «Ойлайсың ба?» сынды туындылары шырқалды. Бұл әндер тыңдарман жүрегінен орын алып, халық бірге шырқап сағынышын басқандай болды. Аталған іс-шараға әншінің анасы мен сыныптас достары және қала тұрғындары қатысты. Кеш соңында қонақтар сөз сөйлеп, Асылбек Тойлыбаевпен өткен жылы естеліктерін есіне алды.

Талшын ЕРЛАНҚЫЗЫ

ЕСКЕЛДІ АУДАНЫ

«ДЕНСАУЛЫҚ ҮШІН БІРГЕ»: АУДАНДАҒЫ ТАҢҒЫ ЖАТТЫҒУ ШАРАСЫ

2025 жылдың 27 мамыр күні Ескелді ауданының орталық алаңында ерекше сергектікке толы шара өтті. 1 маусым – Балаларды қорғау күніне және 26 маусым – Халықаралық нашақорлықпен және есірткі бизнесіне қарсы күрес күніне орай ұйымдастырылған «Денсаулық үшін бірге» атты таңғы жаттығу ауқымды қатысумен өтті.

Шара таңғы сағат 08:00-де басталып, аудан халқы мен белсенді жастар, спорт сүйер қауым жиналды. Бұл іс-шараның басты мақсаты – бұқаралық спортты насихаттау, салауатты өмір салтын дәрiптeу және тұрғындарды дене белсенділігіне ынталандыру болды. Жаттығу барысында қатысушылар өз денсаулығына мән беріп, физикалық белсенділік арқылы жақсы көңіл-күйге бөленді.

Іс-шараны Ескелді ауданының әкімі Ахметов Елдос Тұрсынбайұлы ашып, жиналған қауымды мерекелік көңіл-күймен құттықтап, спорт пен денсаулықтың маңыздылығына тоқталды. Таңғы жаттығуды ауданның беделді спорт ардагері, «Темір адам» атағының иегері, Ескелді ауданының құрметті азаматы Бектенов Бахытжан Байтайұлы жүргізіп, қатысушыларға ерекше жігер сыйлады.

Шараға аудандық ішкі істер бөлімінің қызметкерлері, медицина саласының мамандары, білім бөлімі мен бұқаралық спортты дамыту бөлімінің өкілдері белсене қатысты. 100-ден астам тұрғын таңғы жаттығуға қатысып, белсенді өмір салтын қолдайтындарын көрсетті.

Іс-шара соңында Ескелді ауданының атын республикалық деңгейде танытып жүрген спортшылар салтанатты түрде марапатталды. Мұндай игі бастамалар аудан тұрғындарының денсаулығын нығайтып қана қоймай, жастарға үлгі болары сөзсіз.

Гүлнұр БАЙМҰХАН

ПО ОБЛАСТИ ЗА ТРИ ГОДА 5735 ОЧЕРЕДНИКОВ ПОЛУЧИЛИ ЖИЛЬЕ

Как сообщает пресс-служба акима Жетысуской области, в этом году еще 2026 человек планируется обеспечить жильем. В частности, за 3 года в городе Талдыкорган жилье было выдано 3135 семьям, Панфиловском районе – 687, городе Текели – 394, Кербулакском районе – 390, Алакольском – 325, Ескельдинском – 209, Коксуском – 175, Сарканском – 145, Каратальском – 143, Аксуском – 132 семьи. Из них 1400 многодетных семей, 265 детей-сирот и 1643 жителя из социально уязвимой категории. Жилье было выдано в рамках программ «Шанырақ», «Бақытты отбасы», «Жерұйық», «Жетісу жастары», за счет спонсоров, а также включает кредитное, арендное жилье и переселение граждан из аварийных многоквартирных жилых домов.

В этом же году планируем обеспечить жильем еще свыше 1400 семей. Таким образом, за 2023-2025 годы в областном центре около 5 тысяч очередников будут обеспечены доступным жильем. Между тем жилье в регионе строится не только в областном и районных центрах, но и в сельской местности, что способствует развитию сел и необходимо для предотвращения оттока населения.

Пресс-служба акима области Жетісу,
Фотографы: Жеңіс Ысқабай, Дмитрий Ерофеев

РАЗГРАБИЛИ САКСКИЕ КУРГАНЫ

В Панфиловском районе области разграбили сакские курганы, возведенные в степи тысячи лет назад. Какие ценные артефакты они могли там найти, рассказывает Tengri Life со ссылкой на «Седьмой канал».

Древние захоронения расположены в ста километрах к северу от города Жаркента. Ограбление древнего некрополя около месяца назад первым заметил местный житель Олег Тихомиров и сообщил в соответствующие организации, какие только мог, включая акимат. Чиновники жалобу сельчанина передали в центр охраны памятников. Его специалисты предполагают, что здесь могли быть захоронены скифские вожди. Но, к сожалению, грабители успели раскопать большой могильник с помощью специальной техники. В области Жетысу множество древних захоронений. Несмотря на то, что это место находится под охраной государства и здесь установлен специальный знак, большинство курганов разграблено.

СУД ПО ДЕЛУ О ГИБЕЛИ ШЕРЗАТА ПОЛАТА ОТКАЗАЛСЯ ОТСТРАНИТЬ СУДЬЮ

Защитник Абенов просил отстранить председательствующего судью Ержана Жанузакова, сообщает Ulysmedia.kz. Жалобу рассматривал судья специализированного межрайонного суда по уголовным делам Алматинской области Аскарбек Бейимбетов.

Он заявил, что «оснований для удовлетворения жалобы нет». — В статье 87 Уголовно-процессуального кодекса указаны основания для отвода судьи. Озвученные защитником возражения — в частности, отказ вызвать свидетелей и экспертов — к этим основаниям не относятся, — пояснил судья Бейимбетов. Другой адвокат подсудимого, Маулен Ержанов, выступил против ходатайства Абенова, заявив, что нет оснований выражать недоверие судье. В то же время адвокаты других обвиняемых поддержали ходатайство Абенова. Прокуроры попросили суд оставить ходатайство без удовлетворения. Государственный обвинитель Дана Сарсенбай отметила, что «ходатайство адвоката было подано в эмоциональном состоянии». Судебное разбирательство по делу продолжается.

ПОЛУВЕКОВОЙ ЮБИЛЕЙ КНИГИ «АЗ И Я» ОТМЕТИЛИ В АЛМАТЫ

Впервые изданная в 1975 году книга «Аз и Я» стала смелым научно-поэтическим экспериментом XX века. В Алматы прошла VII Международная конференция «Рождение тюркославистики», приуроченная к 50-летию выхода в свет книги Олжаса Сулейменова «Аз и Я» — произведения, ставшего вехой в интеллектуальной истории XX века, сообщает Kazpravda.kz со ссылкой на Минкультуры. Мероприятие было открыто приветственной речью министра культуры и информации Республики Казахстан Ауды Балаевой.

Конференция собрала более двадцати известных ученых, писателей, филологов и культурных деятелей из Казахстана, России, Азербайджана, Франции, Турции, Китая, Израиля, США и Таджикистана. В выступлениях было не раз упомянуто, что впервые изданная в 1975 году книга «Аз и Я» стала смелым научно-поэтическим экспериментом XX века. «Аз и Я» — мой диалог с молчанием веков, попытка прочесть знаки, оставленные предками в тканях смыслов», — подчеркнул в заключительном слове историческое значение книги сам автор Олжас Сулейменов. В завершение конференции была принята специальная резолюция о развитии тюркославистики.

КОРОТКО ОБО ВСЕМ

По данным Минэкологии, популяция сайгаков в Казахстане с учетом последнего охота достигает пяти млн. особей. Фермеры на заседании комитета жаловались на то, что стада реликтовых антилоп уничтожают посевы, вытаптывают пастбища и наносят многомиллиардный ущерб сельскому хозяйству. В связи с этим предполагается отстрел и отлов животных. Выдавать разрешения будут строго в соответствии с заявками местных мясокомбинатов, чтобы туши сразу шли на переработку.

В Талдыкоргане в одной из гостиниц обнаружили тело женщины-администратора с 12 ножевыми ранениями, передает Tengrinews.kz со ссылкой на krisp.tdk. Убитую нашли в ходе тушения пожара, который разгорелся на первом этаже гостиницы. По одной из версий, преступник хотел скрыть следы и сделал поджог. В полиции заявили, что возбуждено уголовное дело по факту убийства, 23 летний подозреваемый задержан.

Российские спортивные команды, включая национальную сборную РФ по хоккею на льду, не допущены до Олимпийских игр 2026 года, передает NUR.KZ со ссылкой на DW. Такое заявление сделал Международный олимпийский комитет (МОК) во вторник, 27 мая. А на прошлой неделе сообщалось, что суд Швейцарии лишил Россию первого места по медалям на Олимпиаде в Сочи в 2014 году. К слову, страны Евросоюза требуют отстранить от мирового спорта и Израиль.

В Казахстане появится шесть новых профессиональных праздников. Такое предложение внесло Министерство труда и соцзащиты населения, рассказывает Tengri Life. В опубликованном министерством проекте приказа сказано, что в перечень профессиональных праздников в Казахстане добавят шесть новых: День предпринимателей Казахстана; День ремесленников Казахстана; День работников сферы естественных монополий; День работника санитарно-эпидемиологической службы; День работника кадровой службы; День работника сферы общественного питания. Сейчас предложение Минтруда находится на публичном обсуждении. Оно продлится до 12 июня. Кроме этого, изменится дата празднования Дня энергетика: вместо третьего воскресенья декабря праздник будут отмечать в конкретную дату - 22 декабря. Когда конкретно предлагается отмечать указанные праздники, пока неизвестно.

Продажи билетов на концерт Дженнифер Лопес в Алматы начались с 28 мая. Об этом сообщили в Telegram-канале сервиса Ticketon, передает El.kz. Цены на билеты варьируются от 40 до 180 тысяч тенге, при этом в стоимость не включен обязательный сервисный сбор — 10% от цены. А некоторые шустрые алматинцы и вправду стали писать комментарии в социальных сетях о том, что продают билеты. Напомним, Дженнифер Лопес выступит с сольным концертом в Астане 1 августа 2025 года на стадионе Astana Arena в рамках мирового турне UP ALL NIGHT: LIVE IN 2025.

ЗА ИМЕНИЕ ЛИЧНОЕ УБЕЖДЕНИЕ – 25 ЛЕТ

Николай Семенович Кононов родился в селе Белокаменка Талдыкорганской области в 1923 году в многодетной семье середняка, переехавшего в Казахстан еще в 1907 году. Его родная сестра с мужем, которые до этого жили в Украине, в 1949 году вернулись в город

Текели, где жил Николай и поделились своими убеждениями. В этих убеждениях Николай нашел ответ на вопросы, которые его мучили годами. Вскоре они организовали свой круг общения по убеждению – т.е. по вопросам веры.

Через некоторое время, в

31 МАЯ – ДЕНЬ ПАМЯТИ ОДНОЙ ИЗ САМЫХ ТРАГИЧЕСКИХ СТРАНИЦ ИСТОРИИ КАЗАХСТАНА – МАССОВЫХ ПОЛИТИЧЕСКИХ РЕПРЕССИЙ И ГОЛОДА, КОТОРЫЕ ПРИВЕЛИ К ГИБЕЛИ МИЛЛИОНОВ ЛЮДЕЙ. В 1993 ГОДУ БЫЛ ПРИНЯТ ЗАКОН «О РЕАБИЛИТАЦИИ ЖЕРТВ МАССОВЫХ ПОЛИТИЧЕСКИХ РЕПРЕССИЙ». ДАТА УЧРЕЖДЕНА УКАЗОМ ПРЕЗИДЕНТА КАЗАХСТАНА ОТ 5 АПРЕЛЯ 1997 ГОДА.

1957 году 8 марта Николай Кононов был арестован, как активный участник антисоветской группы. Через некоторое время суд вынес ему приговор: 25 лет ИТЛ с конфискацией имущества. Так в чем была его вина? В том, что он имел личные убеждения и делился с другими? В лагерях давление на верующих продолжалось. Из заключенных верующих хотели сделать атеистов. Николай Кононов не изменил своим убеждениям. За чтение в камере «Библии» его сажали в карцер на 15 суток, где были невыносимые условия для жизни. Срок 25 лет в 1960-х годах все же смягчили на 10 лет. В 1967 году, когда Николай вернулся из лагеря, в Текели уже

существовала крупная община по вере. В декабре 1968 года Николая и еще семерых слушателей вновь арестовали. В этот раз ему дали 3 года строгого режима.

Победу верующих признало даже советское государство. – В 1989 году мы увидели что власти начинают менять отношение к верующим.

«В этом году я поехал на первый Конгресс верующих в Польшу. Спустя 23 года я мог встретиться со многими друзьями, с кем я провел долгие годы в заключении. Мы не могли без слез друг на друга смотреть, и большим волнением вспоминали те годы», – рассказывал Николай Кононов. В 1990 годах

в Казахстане реабилитировали десятки тысяч политически репрессированных. Среди них и был Николай Кононов, которого реабилитировали в 1992 году.

P.S. Хотя реабилитация жертв репрессий началась еще 1950 годы, верующим продолжали выносить обвинительные приговоры. Только после выхода Указа президиума Верховного Совета от 30 сентября 1965 года № 4020-V1 верующим разрешили уехать из мест спецпоселений. Многие верующие поселились в Казахстане, потому что не могли вернуться на родину.

Бырсан Сергей

«АЛЖИР» – жазықсыз әйелдер жазаланған жер

АЙНАЛАЙЫН ҚАЗАҒЫМ-АЙ! КӨРМЕГЕНІ ҚАЛМАПТЫ-АУ!.. МОМЫНДЫҚ, ҚОРҚАҚТЫҚ, ЕНЖАРЛЫҚТЫ БАТЫРЛЫҒЫ МЕН ДАНАЛЫҒЫ, ТІЛ БАЙЛЫҒЫ МЕН ЖЕР, КЕН БАЙЛЫҒЫ ТҰНЫП ТҰРҒАН ҰЛТЫМА БІРЕСЕ СЫНАЛАП, БІРЕСЕ АСЫПАТЫП ЖҮРІП СІҢІРГЕН ЕКЕН-АУ... СЕКСЕУЛДІ СЕКСЕУІЛМЕН СЫНДЫРҒАНДАЙ БІР-БІРІМЕН СОҒЫСТЫРЫП, ОДАН АШАРШЫЛЫҚПЕН ҚЫРҒАНЫ АЗДАЙ, ҚЫЗЫЛ САЯСАТТЫҢ 1937 ЖЫЛЫ БАСТАҒАН ҚУҒЫН-СҮРГІНІНЕН КЕЙІН ҚАЙМАҒЫН АЛЫП ТАСТАҒАН СҮТТЕЙ БОЛҒАН КӨКШАЛАП ҰРПАҚТАН ҚАЙТА КӨКТЕУДІҢ ӨЗІ ЕРЛІК, ТЕКТІЛІК БОЛСА КЕРЕК.

Бала кезімнен көрген Зелипа апамның тағдырына соңғы жылдары ғана ой тастап, тебіренуді шығардым. Алыс-беріс, барыс-келісіміз мықты еді. Әке-шешем «тәте-тәте» деп құрақ ұшатын. Алматы жақтан апалы-сіңлілі, әрі абысынды Ақынбала (әкемнің туған қарындасы) екеуі біздің Қаратал жағасындағы Жазылбек ауылына келсе, ел-жұрт жадырап қалушы еді. Есік алдындағы тастаққа төселген текемет-сырмақтарға келіп алқақотан отырып, бала-шағаға «мә, құлақ же, сирақ же» деп мәз болысатын. Қымыз, бауырсақ «байлықтың» белгісі.

Зелипа төтем түсі суық болғанмен, қолы ашық, білгені көп адам еді. Жұрттың бәрі қоғадай жапырылатындай Ақынбала мен Зелипаның қандай қасиеттері бар екенін кейін ұқтым.

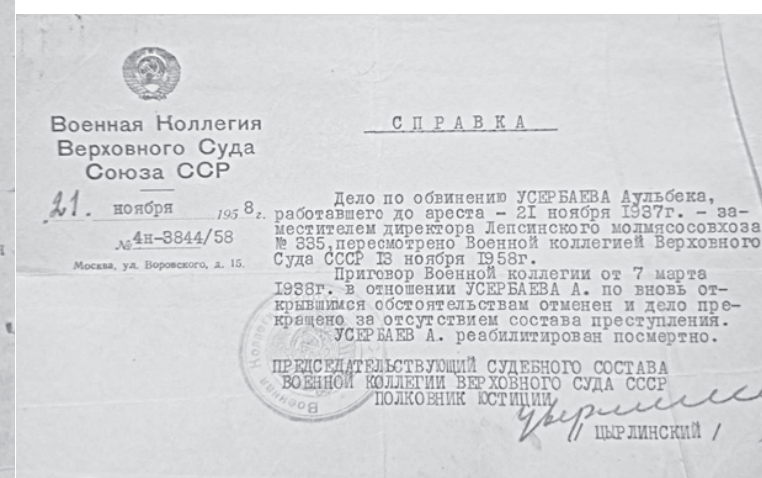
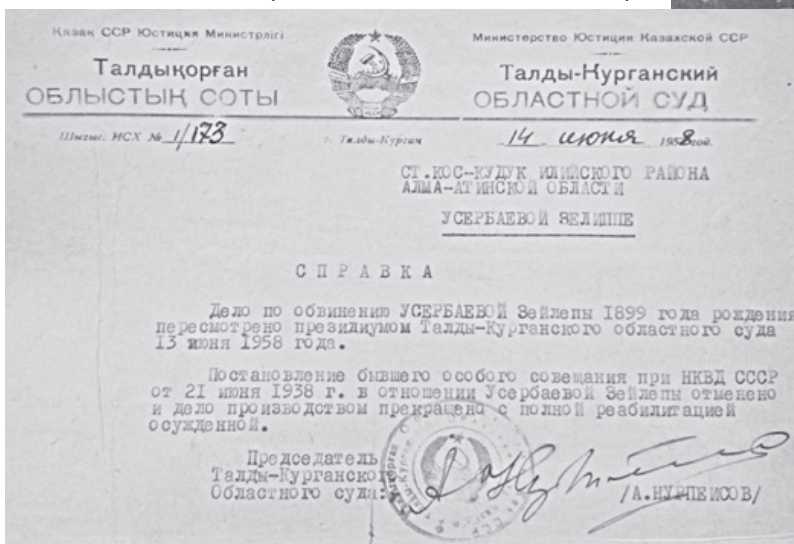
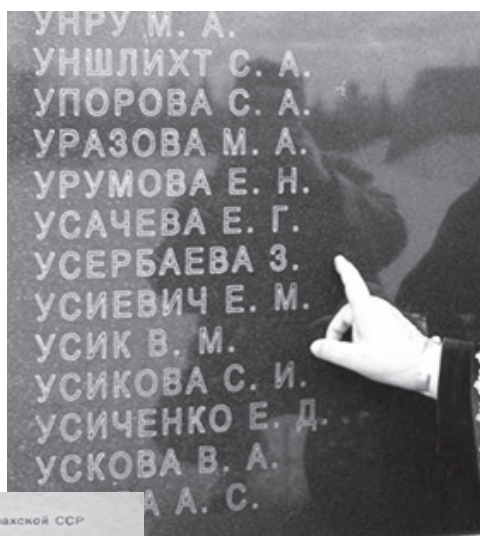
...Үштөбеде сот, прокуратура саласында Өсербаев Әуелбек деген азамат қызмет еткен екен. Сүйегі-Жалайыр, Күшік. Қарашеңгел ауылының тумасы. 1937 жылы НКВД ұстап әкетіп, «халық жауы» деп атып тастаған. Алматы іргесіндегі Жаңалық ауылындағы обелискіде аты жазылған. Сүйегі сонда сияқты.

Іле-шала «жаудың әйелі» ретінде Зелипаны 10 жылға соттайды. Әуелбектің ағасы Жүнісбек, жеңгесі Ақынбала төтем (ол кісі Жүнісбектен 30 жас, Зелипадан 10 жас кіші еді) шарасыз қалады. Зелипа 4 жастағы ұлы Мұратты: «Ақынбала, балам саған аманат, өкіметке кетіп қалмасын» деп та-

быстайды.

Апа-жездеміз дереу Үштөбеден қоныс аударып, Шамалған, Қоянқұс деген ауылдарға көшеді. Мұратты біреу-міреу нысанаға алмас үшін тегін Жүнісбеков деп өзгертіп, кейін Шеңгелдінің іргесіндегі

рын айтпайды екен. Бірақ небір жазушы, қайраткер әйелдердің арасында болғанын әңгімелейді. Ол сауатын жетілдіріп қана қоймай, орысша-қазақша әдебиеттерді,

Қосқұдық бекетіне тұрақтайды.

Жездем тері, жүн дайындаушы еді, табысы мол. Оның тауарына ұры түскенде де милицияға беруден сескенген еді. 10 жыл отырып келген Зелипа баласымен, туыстарымен қауышып, бәрі бірге тұрды. Мұрат мал дәрігері болып жолдамамен көшіп жүргенде ғана іргесі бөлінгендей болды. Алайда Мұраттың үш баласын Ақынбала баурына басты.

Оңашада құран оқитын Зелипа түрмеде көрген азапта-

газет-журналдарды тынбай оқытын білікті тұлға болып оралды. Тігіншілікті жақсы меңгерген ісмер еді.

Ақынбала екеуі тату-тәтті еді. Андас, Сарыбайдан шыққан Зелипа Дүйсебай қызы 70-ке жақындап дүниеден өткен. Осы жылы сәуірдің 19-ында Астана маңындағы «Алжир» (Акмолинский лагерь жән изменников Родины) атанған мемориалдық кешенге жолым түсті. Азап вагонында бүрісіп отырған, бүктеліп жатқан әйелдердің,

саман лашықтағы орындарына кеп қорлық көрсетіп жатқан бақылаушы жөндеттің, шынжырлы иттің макеттерінің өзі күйқанды шымырлатады.

20 мыңға жуық әйелдің тізімінен «Усербаева З» дегенді көргендегі сезімді, жүрегімнің қозғалғанын жеткізе алмаймын. Совет мемлекетінің түпкір-түпкірінен жиналған бейшара тұтқын әйелдер дәмсіз ботқа, жайсыз төсенішке көне отырып, Отанға, майдан шебіне өлшеусіз көмек еткен. Лагерьлерде адам

өлімі көп болған. 1940-1950 жылдар арасында 10 мыңнан аса сотталғандар қаза болған.

«Алжир» - XX ғасырдағы адамзат трагедиясының үнсіз куәгері. Қуғын-сүргін құрбандарын еске алу күні жақындарым Әуелбек пен Дүйсебай қызы Зелипа Өсербаевтарға және барша жазықсыз арманда кеткендерге арнап дұға бағыштаймын.

Бағым апа. 2025 ж

КАЗАХСКАЯ ЗЕМЛЯ ВЗРАСТИЛА НАС

В КАЗАХСТАНЕ СЕЙЧАС ЖИВЕТ УЖЕ ТРЕТЬЕ ПОКОЛЕНИЕ РЕПРЕССИРОВАННЫХ КУРДОВ ИЗ КАВКАЗА В ГОДЫ ВТОРОЙ ОТЕЧЕСТВЕННОЙ ВОЙНЫ. Я НЕ ЗНАЮ СКОЛЬКО БЫЛО РЕПРЕССИРОВАННЫХ КУРДОВ ТОГДА, НО СЕЙЧАС ПО ДАННЫМ НАЦИОНАЛЬНОГО БЮРО СТАТИСТИКИ КАЗАХСТАНА КУРДОВ В СТРАНЕ БОЛЕЕ 50 ТЫСЯЧ. ЧЕЛОВЕК. МНОГО ЭТО ИЛИ МАЛО – ТОЖЕ НЕ БЕРУСЬ СУДИТЬ, НО САМОЕ ГЛАВНОЕ - ЭТО МИРНОЕ НЕБО НАД СТРАНОЙ И ЖИЗНЬ, КОТОРАЯ ПРОХОДИТ В МИРЕ С ДРУГИМИ НАРОДАМИ, ПРОЖИВАЮЩИХ У НАС. МЫ НЕ ОДНОЙ КРОВИ, РАЗНЫЕ ПО НАЦИОНАЛЬНОСТИ, НО МЫ ИЗ ОДНОЙ СЕМЬИ, КОТОРАЯ НАЗЫВАЕТСЯ ҚАЗАҚСТАН. В СРЕДНЕЙ АЗИИ НАША СТРАНА НЕДАРОМ ПРИЗНАНА БЕЗОПАСНОЙ И ЭКОНОМИЧЕСКИ РАЗВИТОЙ СТРАНОЙ. ДИНАМИКА РОСТА ЧИСЛЕННОСТИ КУРДСКОЙ ДИАСПОРЫ ДОКАЗЫВАЕТ ЭТО. КАК ПОКАЗАЛА СТАТИСТИКА ПЕРЕПИСИ НАСЕЛЕНИЯ, ЕСЛИ В 1939 ГОДУ ЧИСЛЕННОСТЬ КУРДОВ В КАЗАХСТАНЕ СОСТАВЛЯЛО ВСЕГО 2387 ЧЕЛОВЕК, ТО В 2021 ГОДУ – 47880, А В 2025 ГОДА ПОКАЗАТЕЛЬ БОЛЕЕ 50 ТЫСЯЧ ЧЕЛОВЕК.

Паришан Касымова

Я по рассказам родителей помню те трудные годы репрессированных курдов. Они осторожничали, боязливо рассказывали о причине депортации. Но и то, что они рассказывали, было чисто семейными короткими безвредными воспоминаниями по родной земле. А когда, повзрослевшие дети,

свои вопросы: где и когда, зачем и почему мы оказались оторванными от родной земли. История насильного переселения курдов драматична, как и других депортированных народов. Но казахская земля, на которой мы выросли, стала нам нашей родиной, потому что мы здесь родились и выросли.

Наша диаспора на Казахстанской земле уже больше 80 лет. Выучились, получили образование.

Среди нас есть прекрасные педагоги, врачи, юристы, инженеры и люди других специальностей. Есть ученые и писатели.

Мы особо гордимся тем, что Жасмин Могбели — астронавт НАСА, американский лётчик-испытатель - курдского происхождения, 26 августа 2023 года она стартовала в составе

астронавт
Жасмин Могбели
(фото из интернета)

сье, невзирая на возраст, должность, положение. Насильственное переселение в военные годы не пощадило даже воинов, попавших в плен к немцам, защищая родину. Беспощадность была проявлена даже к воинам, совершившим подвиги в войне с немецкими захватчиками и имеющим высокие награды за подвиги. С болью в душе отзывались эти годы у тех, кто пережил эту дискриминацию.

Но, мы не забыли и свой язык и культурное наследие курдов. Нам родители привили, а мы сохранили обычай, традицию и культуру своих предков. Из глубин веков до нас дошли наследие устного народного творчества, в котором отражена история курдов. У нас, как и у казахов, есть много эпосов, как Мам и Зин, Юсуф и Зулейха, Сиябанд и Хадже, Давреш – Авди, Дым-Дым, Златорукий Хан и другие. Письменность на арабском алфавите.

Семьи у курдов многодетные. Мама воспитывает в детях доброту, порядочность, соблюдать все правила приличия курдов как в быту, так и в обществе. У депортированных курдов сохранился домашний быт, национальная кухня, в котором преобладают молочные продукты, зелень и овощи. У нас очень большое разнообразие хлебной продукции. А женщины, кроме ранообразной пищи и кухонной работы славятся вязанием носочно-чулочных изделий и шитьем многообразных видов постельного белья. Мы, правда, не все, но смогли сохранить колорит национальной одежды и многих традиций. Духовное наследие моего народа сохранилось в памяти наших отцов и матерей, которые они привива-

ют молодому поколению.

Если сказать честно, я получила высшее образование благодаря моей маме. Поскольку отец был против моего поступления в вуз. Не стану скрывать многие курдские семьи обучали своих девочек только до 7-8 класса. Но молодежь хотела быть образованной.

Например, в районном центре, где мы жили, а называлась оно село Новотроицкое, были женщины, работающие в партийно-советских органах. Мама приводила мне их в пример. Она считала, что женщина должна быть образованной и должна работать. Она сама была активной, умела общаться, разговаривать с людьми. С казахом – на казахском, с русским – на русском, с курдами на курдском. Лексикон у нее был богатым. Село наше потом переименовали на Толе би, рай-

ем цивилизованного мира. Наша духовность поддерживает и сохраняет общечеловеческие требования к себе и другим, быть гуманным, уважать свои права и права других, быть справедливым и проявлять доброту к людям. Я считаю, что эти ценности имеют одинаковую значимость для всех людей, где – бы ты ни жил.

Мы курды прекрасно владея казахским языком, принимаем культуру, традиции и обычаи казахского народа. Мы живем в полном взаимопонимании с народом, который нас приютил в тяжелые времена. Конечно, общеизвестно, что сейчас в мире сложные геополитические условия. На разных точках мира вспыхивают искорки войн. Поэтому очень хотелось бы, чтобы наше небо было мирным. Народ Казахстана жил в мирном содружестве с другими странами

стали родителям задавать конкретные вопросы касательно депортации, то они тихо говорили: по великой воле вождя, но имя его не произносили. Я, как самый любознательный ребенок и единственная дочь родителей среди девятирех мальчиков, аккуратно стала изучать вопросы депортации курдов. Правда, до независимости Казахстана многие факты особо не афишировались. Это я сейчас стала искать свои корни, и искать ответы на

экипажа миссии SpaceX Crew-7 в качестве командира американского частного многоразового космического корабля Crew Dragon. С мужем они проживали в Германии, затем переселились в США.

Испытав жестокий геноцид, курды были разбросаны по всему миру. Сейчас их численность достигает 40 млн. человек. Часть курдов нашла пристанище в республиках бывшего Союза. Они были депортированы в одноча-

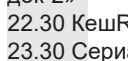
центр стал называться именем великого бия старшего жуза, родившегося недалеко от реки Шу, которая протекала недалеко от нашего села.

Сохраняя культуру курдов, наша культура видоизменялась, наполнялась новым содержанием

и в единстве народов внутри своего государства. Только тогда мы сможем сохранить свою страну и народ.

Паришан КАСЫМОВА

Дүйсенбі - Понедельник, 2 маусым

 ХАБАР	
05.00 «Дүлдүлдер дүбірі» 06.00 Телехикая «Пәленшеевтер-2» 07.00 «Оян!» 09.00 Мультсериал «Панда и киви» 09.30 Сериал «Зимородок» 11.30 «Тамаша» 12.00 President 12.15 «Әлеумет» 12.30 «ОйнаIQ» 13.30 Телехикая «арман жолында» 15.00, 20.00 Телехикая «Бахар» 16.00 Сериал «Стажер» 18.00 Новости 18.30 Жаңалықтар 19.00 Телехикая «Армандастар» 21.00 Сериал «Зимородок-2» 22.30 КешREC 23.30 Сериал «Чужие родные» 01.00 Сериал	14.30 «Арнайы репортаж» 15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир 15.25 «Мақсатына жеткендер» 16.00 Новости/прямой эфир 16.20 «Шіркін-ай» 17.30 «Абадан» 18.00 «19 аймақ» /тікелей эфир 18.40 «Баспасөзге шолу» 19.00 «Бейкүнә қыз» 19.30 «Ғибрат» 20.00 Қорытынды жаңалықтар (Алматы облысы) 20.30 Қорытынды жаңалықтар (Жетісу облысы) 21.00 Итоговые новости (Алматинская область) 21.30 Итоговые новости (Область Жетісу) 22.00 «Әсем әуен»
 31 КАНАЛ	
06.00, 04.00 «Әзіл студио» 06.30, 01.50 «31 әзіл» 07.00 «Күліп All» 07.30 «Тәтті шоу» 08.00 Мультсериал «Буба» 09.00 Мультсериал «Великий Человек-паук» 09.20, 00.50 «Мұрагерлер» телехикаясы 11.00 Худ. фильм «Лунтик. Возвращение домой» 12.40 Худ. фильм «Терминатор-2: Судный день» 15.50 Худ. фильм «Перевозчик-3» 18.10 Худ. фильм «13 Район» 20.00 Информбюро (рус., каз.) 21.00 Худ. фильм «Говорящие с ветром» 23.50 «Бозторғай» телехикаясы 02.50 «Time Vine» ойын-сауық 03.10 «Tik Tok show» ойын-сауық 03.30, 05.00 What's up? 04.20 «1001 Әзіл» ойын-сауық 04.30 Телевикторина 05.20 «Ризамын» ойын-сауық	

ЕВРАЗИЯ

06.00 «П@утина» 07.15 «ТАМАША CITY» 08.15 «Koremiz-ШОУ» 09.15 Худ. фильм «Коты Эрмитажа» 10.55 Сериал «С кем поведешься...» 12.45 «Пусть говорят» 14.00 «Новости» 14.15 «Жаңалықтар» 14.30 «Qoslike» 18.30 «Басты жаңалықтар» 19.00 «Koremiz-ШОУ» 20.00 «Главные новости» 20.35 Сериал 00.35 Ночной кинотеатр. 01.35 «Новости» 01.55 «Жаңалықтар» 02.15 «П@утина» 03.10 «Басты жаңалықтар» 03.40 «Тамаша ity»	06.00, 04.00 «Әзіл студио» 06.30, 01.50 «31 әзіл» 07.00 «Күліп All» 07.30 «Тәтті шоу» 08.00 Мультсериал «Буба» 09.00 Мультсериал «Великий Человек-паук» 09.20, 00.50 «Мұрагерлер» телехикаясы 11.00 Худ. фильм «Лунтик. Возвращение домой» 12.40 Худ. фильм «Терминатор-2: Судный день» 15.50 Худ. фильм «Перевозчик-3» 18.10 Худ. фильм «13 Район» 20.00 Информбюро (рус., каз.) 21.00 Худ. фильм «Говорящие с ветром» 23.50 «Бозторғай» телехикаясы 02.50 «Time Vine» ойын-сауық 03.10 «Tik Tok show» ойын-сауық 03.30, 05.00 What's up? 04.20 «1001 Әзіл» ойын-сауық 04.30 Телевикторина 05.20 «Ризамын» ойын-сауық
---	---

КТК

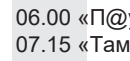
07.05 «Кел, шырқайық!» 08.00, 03.00 “Өртенген сезім» 11.05 «Было дело» 12.05 «Чудо по расписанию» 15.40 «Райское место», мелодрама 17.35 «Реальная мистика», реалити-шоу. 19.35 «Астарлы ақиқат» 20.35 Кешкі жаңалықтар 21.00 Вечерние новости 21.30 «Шеф-3», криминальная драма 23.30 «Марашанец», остросюжетная драма. 01.30 «Катина любовь», мелодрама 05.20 «Кел, шырқайық!» 06.10 Кешкі жаңалықтар (қайталау)	06.02 Телехикая «Ананди» 07.00 Телехикая «Сезім үшін» 08.00, 18.20 Телехикая «Ақ пен Қара» 09.00 «Жарқыраған жұлдыз» 10.00, 20.00 Сериал «Великопелный век. Көсет» 11.00, 21.00 Сериал «Бесценное время» 12.00 Әзіл тіте 13.00 Телехикая «Тибет құпиясы» 15.00 Сериал «Тройная защита» 16.00, 22.00 Сериал «1001 НОЧЬ» 18.00 Жаңалықтар 19.30 Новости 23.40 Сериал «Султан Разия» 00.40 Жаңалықтар 01.00 Новости 01.30 Здоровье с Айнур Тажиной 02.00 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы 03.00 «Жұлдызды шаңырақта» 03.40 Q-елі 04.40 Телехикая « 05.10 Телехикая «Хақ» 05.53 Үзіліс
---	---

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен» 07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/ 08.15 0-блок 09.15 Дәурен Оқаповтың концерті 11.00 «Шашу» 11.40 «Әсем әуен» 12.05 «Біздің толқын» /тікелей эфир/ 13.00 «Единый народ» 13.30 «Келіп көр» 14.00 «Өзекжарды»	06.02 Телехикая «Ананди» 07.00 Телехикая «Сезім үшін» 08.00, 18.20 Телехикая «Ақ пен Қара» 09.00 «Жарқыраған жұлдыз» 10.00, 20.00 Сериал «Великопелный век. Көсет» 11.00, 21.00 Сериал «Бесценное время» 12.00 Әзіл тіте 13.00 Телехикая «Тибет құпиясы» 15.00 Сериал «Тройная защита» 16.00, 22.00 Сериал «1001 НОЧЬ» 18.00 Жаңалықтар 19.30 Новости 23.40 Сериал «Султан Разия» 00.40 Жаңалықтар 01.00 Новости 01.30 Здоровье с Айнур Тажиной 02.00 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы 03.00 «Жұлдызды шаңырақта» 03.40 Q-елі 04.40 Телехикая « 05.10 Телехикая «Хақ» 05.53 Үзіліс
--	---

Считать недействительным утерянный бланк ИБР въезд-выезд из третьей страны России 2025 год №0285053 ИП «Жибек жолы 070» ИИН 880903301772

Сейсенбі - Вторник, 3 маусым

 ХАБАР	
05.00 «Дүлдүлдер дүбірі» 06.00 Телехикая «Пәленшеевтер-2» 07.00 «Оян!» 09.00 Мультсериал «Панда и киви» 09.30, 21.00 Сериал «Зимородок-2» 11.30 «Тамаша» 12.00 «Көзқарас» 12.30, 19.00 Телехикая «Армандастар» 13.30 Телехикая «Арман жолында» 15.00, 20.00 Телехикая «Бахар» 16.00, 23.30 Сериал «Чужие Родные» 18.00 Новости 18.30 Жаңалықтар 22.30 КешREC 01.00 Сериал «Перекресток»	тікелей эфир/ 12.40 «Әсем әуен» 13.00 «19 аймақ» 13.40 «Баспасөзге шолу» 14.00 «Бейкүнә қыз» 14.30 «Ғибрат» 15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир 15.20 «Ділмар» 16.00 Новости/прямой эфир 16.20 «Әсем әуен» 17.00 «Ой-сарап» 17.30 «Шыңыраудан шыңға» 18.00 «19 регион» /тікелей эфир 18.40 «Әсем әуен» 19.00 «Қатыгез келін» 19.30 «Әсем әуен» 20.00 Қорытынды жаңалықтар (Алматы облысы) 20.30 Қорытынды жаңалықтар (Жетісу облысы) 21.00 Итоговые новости (Алматинская область) 21.30 Итоговые новости (Область Жетісу) 22.00 «Әсем әуен»
 31 КАНАЛ	
06.00 «П@утина» 07.15 «Тамаша City» 08.10 «Koremiz-ШОУ» 09.10 «Модный приговор» 10.00 «Давай поженимся!» 10.55 Сериал «С кем поведешься...» 12.45 «Пусть говорят» 14.00 «Новости» 14.15 «Жаңалықтар» 14.30 Qoslike 18.30 «Басты жаңалықтар» 19.00 «Koremiz-шоу» 20.00 «Главные новости» 20.35 Сериал 00.35 Ночной кинотеатр. «Умельцы» 01.35 «Новости» 01.55 «Жаңалықтар» 02.15 «П@утина» 03.10 «Басты жаңалықтар» 03.40 «Тамаша city»	

ЕВРАЗИЯ

06.00 «П@утина» 07.15 «Тамаша City» 08.10 «Koremiz-ШОУ» 09.10 «Модный приговор» 10.00 «Давай поженимся!» 10.55 Сериал «С кем поведешься...» 12.45 «Пусть говорят» 14.00 «Новости» 14.15 «Жаңалықтар» 14.30 Qoslike 18.30 «Басты жаңалықтар» 19.00 «Koremiz-шоу» 20.00 «Главные новости» 20.35 Сериал 00.35 Ночной кинотеатр. «Умельцы» 01.35 «Новости» 01.55 «Жаңалықтар» 02.15 «П@утина» 03.10 «Басты жаңалықтар» 03.40 «Тамаша city»	06.00, 04.00 «Әзіл студио» ойын-сауық 06.30, 01.50 «31 әзіл» ойын-сауық 06.50, 20.00 Информбюро (рус., каз.) 08.00 Мультсериал «Буба» 09.00, 12.00 Мультсериал «Великий Человек-паук» 09.30, 00.50 «Мұрагерлер» телехикаясы 11.10 «Тәтті шоу» ойын-сауық 13.00 Худ. фильм «Батыр из прошлого» 15.10 Худ. фильм «Робот по имени Чаппи» 18.00 Худ. фильм «13-й Район: Ультиматум» 21.00 Худ. фильм «Спасатель» 23.50 «Бозторғай» телехикаясы 02.40 «Time Vine» ойын-сауық 03.00 «TikTok show» ойын-сауық 03.20, 05.00 «What's up?» ойын-сауық 04.20 «1001 Әзіл» ойын-сауық 04.30 Телевикторина 05.20 «Ризамын» ойын-сауық
--	--

КТК

07.05 Кешкі жаңалықтар 07.25, 03.00 “Өртенген сезім» 10.00 Вечерние новости 10.30 «Было дело» 11.30 «Шеф-3», криминальная драма 13.30 «Марашанец», остросюжетная драма 15.30»Райское место», мелодрама 17.30 «Реальная мистика», реалити-шоу. 19.35 «Астарлы ақиқат» 20.35 Кешкі жаңалықтар 21.00 Вечерние Новости 21.30 «Шеф-3» 23.30»Марашанец» 01.30 «Катина любовь», мелодрама 05.20 «Кел, шырқайық!» 06.10 Кешкі жаңалықтар	06.02 Телехикая «Ананди» 07.00 Телехикая «Сезім үшін» 08.00, 18.20 Телехикая «Ақ пен қара» 09.00, 00.40 Жаңалықтар 09.30, 01.00 Новости 10.00, 20.00 Сериал 11.00, 21.00 Сериал 12.00 Әзіл тіте 13.00 Телехикая «Тибет құпиясы» 15.00 Сериал «Тройная защита» 16.00, 22.00Сериал «1001 Ночь» 18.00 Жаңалықтар. 19.30 Новости. 23.40Сериал «Султан Разия» 01.30 Здоровье с Айнур Тажиной 02.00 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы 03.00 «Жұлдызды шаңырақта» 03.40 Q-елі 04.40 Телехикая 05.10 Телехикая «Хақ» 05.53 Үзіліс
---	--

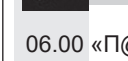
ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен» 07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/ 09.15 «Әсем әуен» 09.30 Жаңалықтар (Алматы облысы) 10.00 Жаңалықтар (Жетісу облысы) 10.30 Новости (Алматы облысы) 11.00 Новости (Жетісу облысы) 11.30 «Әсем әуен» 12.00 «Аман болайық» /	06.02 Телехикая «Ананди» 07.00 Телехикая «Сезім үшін» 08.00, 18.20 Телехикая «Ақ пен қара» 09.00, 00.40 Жаңалықтар 09.30, 01.00 Новости 10.00, 20.00 Сериал 11.00, 21.00 Сериал 12.00 Әзіл тіте 13.00 Телехикая «Тибет құпиясы» 15.00 Сериал «Тройная защита» 16.00, 22.00Сериал «1001 Ночь» 18.00 Жаңалықтар. 19.30 Новости. 23.40Сериал «Султан Разия» 01.30 Здоровье с Айнур Тажиной 02.00 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы 03.00 «Жұлдызды шаңырақта» 03.40 Q-елі 04.40 Телехикая 05.10 Телехикая «Хақ» 05.53 Үзіліс
--	--

Определением СМЭС от 22 мая 2025 года возбуждено дело о проведении процедуры реабилитации в отношении ТОО Горно-рудная компания «Коксу» БИН 020540000605, расположенного по адресу: Область Жетісу, г.Текели, п. Рудничный, ул.Ескельды би,1. Тел.8-705-219-38-21

2025 жылғы 22 мамырдағы СІМҚК анықтауымен Жетісу облысы, Текелі қаласы, Рудничный ауылы, Ескелдi би к-сі, 1. мекен-жайында орналасқан БСН 020540000605 «Көксу тау-кен компаниясы» ЖШС-не қатысты оңалту рәсімін жүргізу туралы іс қозғалды. 8-705-219-38-21

Сәрсенбі - Среда, 4 маусым

 ХАБАР	
05.00 «Дүлдүлдер дүбірі» 06.00 Телехикая «Пәленшеевтер-2» 07.00 «Оян!» 09.00 Мультсериал «Панда и киви» 09.30, 21.00 Сериал «Зимородок-2» 11.30 «Тамаша» 12.00 «Түрлі дәм» 12.30, 19.00 Телехикая «Армандастар» 13.30 Телехикая «Арман Жолында» 15.00, 20.00 Телехикая «Бахар» 16.00, 23.30 Сериал 18.00 Новости 18.30 Жаңалықтар 22.30 «КешREC» 01.00 Сериал «Перекресток»	14.00 «Қатыгез келін» 14.25 «Әсем әуен» 15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир 15.20 «Өзекжарды» 16.00 Новости/прямой эфир 16.20 «Әсем әуен» 17.00 «Ой-сарап» 17.30 «Жетісу әуендері» 18.00 «19 аймақ» /тікелей эфир 18.40 «Әсем әуен» 19.00 «Мақсатына жеткендер» 19.30 «Агро аймақ» 20.00 Қорытынды жаңалықтар (Алматы облысы) 20.30 Қорытынды жаңалықтар (Жетісу облысы) 21.00 Итоговые новости (Алматинская область) 21.30 Итоговые новости (Область Жетісу) 22.00 «Әсем әуен»
 31 КАНАЛ	
06.00 «П@ytina» 07.15 «Тамаша city» 08.10 «Koremiz-шоу» 09.10 «Жить здорово» 10.00 «Давай поженимся!» 10.55 Сериал «С кем поведешься...» 12.45 «Пусть говорят» 14.00 «Новости» 14.15 «Жаңалықтар» 14.30 Qoslike 18.30 «Басты жаңалықтар» 19.00 «Koremiz-ШОУ» 20.00 «Главные новости» 20.35 Сериал 00.35 Ночной кинотеатр 01.35 «Новости» 01.55 «Жаңалықтар» 02.15 «П@ytina» 03.10 «Басты жаңалықтар» 03.40 «Тамаша city»	06.00, 04.00 «Әзіл студио» ойын-сауық 06.30, 01.30 «31 әзіл» ойын-сауық 06.50, 20.00 Информбюро (рус., каз.) 08.00 Мультсериал «Буба» 09.00, 11.50 Мультсериал «Великий Человек-паук» 09.30, 00.00 «Мұрагерлер» телехикаясы 11.10 «Тәтті шоу» ойын-сауық 12.50 Худ. фильм «13 Район» 14.50 Худ. фильм «13-и район: ультиматум» 17.00 Худ. фильм «Говорящие с ветром» 21.00 Худ. фильм 23.00 «Бозторғай» телехикаясы 02.40 Time Vine 03.00 «Tik Tok show» ойын-сауық 03.20, 05.00 «What's up?» ойын-сауық 04.20 «1001 Әзіл» ойын-сауық 04.30 Телевикторина 05.20 «Ризамын» ойын-сауық

ЕВРАЗИЯ

06.00 «П@ytina» 07.15 «Тамаша city» 08.10 «Koremiz-шоу» 09.10 «Жить здорово» 10.00 «Давай поженимся!» 10.55 Сериал «С кем поведешься...» 12.45 «Пусть говорят» 14.00 «Новости» 14.15 «Жаңалықтар» 14.30 Qoslike 18.30 «Басты жаңалықтар» 19.00 «Koremiz-ШОУ» 20.00 «Главные новости» 20.35 Сериал 00.35 Ночной кинотеатр 01.35 «Новости» 01.55 «Жаңалықтар» 02.15 «П@ytina» 03.10 «Басты жаңалықтар» 03.40 «Тамаша city»	06.00, 04.00 «Әзіл студио» ойын-сауық 06.30, 01.30 «31 әзіл» ойын-сауық 06.50, 20.00 Информбюро (рус., каз.) 08.00 Мультсериал «Буба» 09.00, 11.50 Мультсериал «Великий Человек-паук» 09.30, 00.00 «Мұрагерлер» телехикаясы 11.10 «Тәтті шоу» ойын-сауық 12.50 Худ. фильм «13 Район» 14.50 Худ. фильм «13-и район: ультиматум» 17.00 Худ. фильм «Говорящие с ветром» 21.00 Худ. фильм 23.00 «Бозторғай» телехикаясы 02.40 Time Vine 03.00 «Tik Tok show» ойын-сауық 03.20, 05.00 «What's up?» ойын-сауық 04.20 «1001 Әзіл» ойын-сауық 04.30 Телевикторина 05.20 «Ризамын» ойын-сауық
---	---

КТК

07.05 Кешкі жаңалықтар 07.25, 03.00 “Өртенген сезім» 10.00 Вечерние новости 10.30 «Было дело» 11.30 «Шеф-3» 13.30 «Марашанец» 15.30 «Райское Место», мелодрама 17.30 «Реальная мистика», реалити-шоу. 19.35 «Астарлы ақиқат» 20.35 кешкі жаңалықтар 21.00 вечерние новости 21.30 «Шеф-3» 23.30 «Марашанец», остросюжетная драма. 01.30 «Катина любовь», мелодрама 05.20 «Кел, шырқайық!» 06.10 Кешкі жаңалықтар (қайталау)	06.02 Телехикая «Ағайынды» 07.00 Телехикая «сезім үшін» 08.00, 18.20 Телехикая «Ақ пен Қара» 09.00, 00.40 Жаңалықтар 09.30, 01.00 Новости 10.00, 20.00 Сериал «Великопелный век. Көсет» 11.00, 21.00 Сериал «Бесценное Время» 12.00 Әзіл тайм 13.00 Телехикая «тибет құпиясы» 15.00 Сериал «Тройная защита» 16.00, 22.00 Сериал «1001 НОЧЬ» 18.00 Жаңалықтар. 19.30 НовостиИ. Прямой эфир 23.40 Сериал «Султан Разия» 01.30 Здоровье с Айнур Тажиной 02.00 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы 03.00 «Жұлдызды шаңырақта» 03.40 Q-елі 04.40 Телехикая 05.10 Телехикая «Хақ» 05.53 Үзіліс
---	---

ЖЕТІСУ

07.05 «Әсем әуен» 07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/ 09.15 «Әсем әуен» 09.30 Жаңалықтар (Алматы облысы) 10.00 Жаңалықтар (Жетісу облысы) 10.30 Новости (Алматы облысы) 11.00 Новости (Жетісу облысы) 11.30 «Ой-сарап» 12.05 «Біздің толқын» /тікелей эфир/ 13.00 «19 регион» 13.40 «Әсем әуен»	06.02 Телехикая «Ағайынды» 07.00 Телехикая «сезім үшін» 08.00, 18.20 Телехикая «Ақ пен Қара» 09.00, 00.40 Жаңалықтар 09.30, 01.00 Новости 10.00, 20.00 Сериал «Великопелный век. Көсет» 11.00, 21.00 Сериал «Бесценное Время» 12.00 Әзіл тайм 13.00 Телехикая «тибет құпиясы» 15.00 Сериал «Тройная защита» 16.00, 22.00 Сериал «1001 НОЧЬ» 18.00 Жаңалықтар. 19.30 НовостиИ. Прямой эфир 23.40 Сериал «Султан Разия» 01.30 Здоровье с Айнур Тажиной 02.00 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы 03.00 «Жұлдызды шаңырақта» 03.40 Q-елі 04.40 Телехикая 05.10 Телехикая «Хақ» 05.53 Үзіліс
---	---

МУЛЬТФИЛЬМДЕР НЕ ТӘРБИЕ БЕРЕДІ?

1 МАУСЫМ – ХАЛЫҚАРАЛЫҚ БАЛАЛАРДЫ ҚОРҒАУ КҮНІ. БҰЛ КҮН – БАЛАНЫҢ ҚҰҚЫҒЫН ҚОРҒАУҒА, ОЛАРҒА ЕРЕКШЕ КӨҢІЛ БӨЛІП, ҚАМҚОРЛЫҚ ТАНЫТУҒА АРНАЛҒАН МАҢЫЗДЫ МЕЙРАМ. АЛАЙДА БІР СӘТ ОЙЛАНЫП КӨРЕЙІКШІ: БІЗ БАСҚА КҮНДЕРІ БАЛАМЫЗДЫҢ НЕ КӨРІП, НЕНІ ТЫҢДАП ЖҮРГЕНІНЕ ҚАНШАЛЫҚТЫ МӘН БЕРЕМІЗ? ӘСІРЕСЕ МУЛЬТФИЛЬМДЕРГЕ?

ҚАЗІРГІ ТАҢДА МУЛЬТФИЛЬМ – ТЕК ОЙЫН-САУЫҚ ЕМЕС, БАЛАНЫҢ ТӘРБИЕСІ МЕН ДҮНИЕТАНЫМЫНА ТІКЕЛЕЙ ӘСЕР ЕТЕТІН МАҢЫЗДЫ ҚҰРАЛҒА АЙНАЛДЫ. БАЛА КӨРГЕН, ЕСТІГЕН, ҚАБЫЛДАҒАН АҚПАРАТТЫ БОЙЫНА СІҢІРІП ӨСЕДІ, СОҒАН ҚАРАП МІНЕЗІ, ОЙЛАУ ҚАБІЛЕТІ ҚАЛЫПТАСАДЫ. СОНДЫҚТАН МУЛЬТФИЛЬМ – ТӘРБИЕНІҢ, БІЛІМ МЕН МӘДЕНИЕТТІҢ ҚУАТТЫ ҚҰРАЛЫ. АЛАЙДА СОҢҒЫ ЖЫЛДАРЫ ШЫҚҚАН КЕЙБІР МУЛЬТФИЛЬМДЕРДІҢ БАЛА САНАСЫНА КЕРІ ӘСЕР ЕТЕТІН ТҰСТАРЫ КӨБЕЙІП КЕЛЕДІ. ОСЫ МӘСЕЛЕ – БҮГІНГІ ҚОҒАМНЫҢ ҮЛКЕН НАЗАР АУДАРУЫ ТИІС БАҒЫТЫ.

Мультфильм дегенде ең алдымен көз алдымызға балаларға арналған түрлі-түсті ертегілер елестейді. Ал ең алғаш еске түсетін танымал туындылар - Маша и Медведь, Рапунцель, Человек-паук, Мадагаскар секілді әлемдік деңгейдегі жобалар. Олардың кейіпкер мінезі, оқиғалар желісі жақсы ойластырылған. Көруге қызықты. Бірақ дәл осындай сапада неге қазақ мультфильмдері аз немесе жоқтың қасы деп еріксіз ойланасың.

Қазақша мультфильмдер жоқ емес, бар. Бірақ, өкінішке қарай, көпшілігінде көрерменге берер мағына аз. Әдемі идея, тәрбиелік мән, ұлттық таным жетіспей жатады. Керісінше, соңғы уақытта шыққан кейбір отандық мультфильмдер тіпті қорқынышты, мазмұнсыз, түсініксіз көріністерге толы. Ондай дүниелерді көріп отырып өзің шошисың, бала түгілі.

Қазіргі балалардың қызығушылығына ие болып жүрген «Скибиди», «Кисси Мисси», «Мстители» секілді мультфильмдер – сырттай қарағанда жай күлкілі кейіпкерлерден құралған сияқты көрінгенімен, тереңірек зер салсаңыз, баланың сана-сезіміне кері әсер етеді. Бұл мультфильмдерде қатігездік, үрей, қорқыныш секілді көріністер жиі кездеседі. Бала оны түсініп қарамаса да, бейсаналық түрде қабылдай береді. Бүгін күлді, ертең күледі, бірақ артында қандай із қалдыратынын ата-аналар, үлкендер ескере бермейді. Себебі: «Ол тек мультфильм ғой» деген қате түсінік қалыптасқан.

Ата-аналар баланың не көріп жүргенін қаншалықты қадағалайды? Шын мәнінде, бұл – үлкен сұрақ. Өкінішке қарай, ата-аналардың көбі күнделікті күйбең тірлікпен жүріп, баланың гаджеттегі уақытына мән бермейді. Ал ол уақытта бала санаға қауіпті, мағынасыз, қияли, тіпті психикасына зиян келтіретін дүниелерді көруі мүмкін.

Неге біз осының орнына балаларға ұлттық құндылықтарды – салт-дәстүрді, әдептілік пен достықты, адалдық пен үлкенге құрмет сынды тәрбиелік мәні бар дүниелерді мультфильм арқылы жеткізбейміз? Мұндай мақсатта жақсы сценарий жазып, сапалы мультфильм түсірсек, бала үшін де пайдалы, ұлт үшін де маңызды дүние болар еді. Өр ел өзінің мәдениетін мультфильм арқылы танытып отыр. Ал біз неге керісінше, теріс кейіпкерлер мен күлкілі оқиғалар арқылы баланың болашағына балта шауып отырмыз?

Енді нақты бір мысалға тоқталғым келеді. Бұл – 2016 жылы шыққан «Ер Төстік» атты мультфильм. Өзім бұл мультфильмді алғаш көргенде шошып кеттім. Кейіпкерлердің

түрі, сөз сөйлеу мәнері, оқиға желісі бірден адамды үрейлендіреді. Одан бұрын 2019 жылы шыққан «Ер Төстік пен Айдаһар» атты мультфильмді сіңілім көріп отырғанда бірге отырып тамашалаған едім. Шынымды айтсам, қатты ұнады. Сюжеті түсінікті, ұлттық болмыс бар, кейіпкерлер көркем берілген.

Бірақ кейін сол мультфильмді қайта қарап шыққым келіп, YouTube желісінен «Ер Төстік» деп іздедім. Бірінші шыққан мультфильмді ашып қарасам, ол 2016 жылғы нұсқасы екен. Басында біртүрлі көрінді, ал кейін тіпті жағамды ұстадым. Ерназар аңға шығып, жалғыз қалған баланы тауып алады. Балаға қарап тұрып: «Мен ешқашан аңшылықтан бос қайтқан емеспін» – деп, үйіне әкеліп бәйбішесіне: «Мә, осыдан жақсылап тамақ жасап берші» – дейді. Бәйбішесі: «Сенің

аштықтан есің ауысайын деген бе? Ол бала ғой» – десе, Ерназар: «Қозы да қойдың баласы, оны да жейміз ғой. Сонда қозыны да жеуге болмай ма? – деп жауап береді.

Мұндай сөзді естіген бала не ойлайды? Бұл арқылы не жеткізбек болды? «Адам етін жеуге болады» деген ой қалыптастырғысы келді ме? Бала мұны ертегі деп қабылдағанымен, кей жағдайда шындықпен шатастырып алуы мүмкін. Кім біледі, ертең дәл сол баладан «мама, қарным ашты, адам етін жегім келіп тұр» деген сөзді естіп қалмасымызға кім кепіл?

Осы көріністен кейін мен осы мультфильмді зерттегім келді. 2016 жылғы нұсқаны Azia Animation компаниясы ұсынған екен. Режиссері – Краус Артур мен Краус Игорь. Ұзақтығы – 1 сағат 30 минут. Ал 2019 жылы шыққан «Ер Төстік және Айдаһар» мультфильмі – отандық режиссерлер Жәкен Дәненов пен Рустам Тұралиевтің туындысы. Екеуін салыстырсам, ең көп қаралым жинаған – «Ер Төстік» (10 077 692 қаралым). Ал «Ер Төстік және Айдаһар» (1 062 677 қаралым) жинаған. Осы жерде тағы бір сұрақ туады: неге ұлттық кейіпкеріміз туралы түсірілген мультфильмді отандық емес, шетелдік компания түсіреді? Неге оны бақылап, сүзгіден өткізіп, сапасын тексеретін арнайы комиссия жоқ?

Қазақты адам етін жеуге дайын жабайы ұлт ретінде көрсетіп, баланың санасына қорқынышты бейнелерді сіңіріп жатқан мұндай дүниелердің кімге, неге қажет екені түсініксіз. Алты ұлы бар, аңқау шал - Ерназар. Ұлдары қыз іздеп қалаға кетіп, ата-анасы аштықта қалады. Ал шын мәнінде, қазақ ертегісінде Ерназар байдың сегіз ұлы

болады, олар жұт кезінде отарға кеткенде, үйде қалған ата-анасы соңғы төстікті жеп, содан Төстік дүниеге келеді. Міне, шынайы қазақы болмыс, ұлттық ұғым осындай!

Кейіпкерлердің түр-тұлғасы да баланың психикасына кері әсер етеді. Жалмауыз кемпір ұшатын төрелкеге мініп, таяғымен киіз үйлерді өртеп жүреді. Бұл – біз білетін классикалық ертегілерден мүлдем алшақ сюжет. Жауыз кемпірдің түрі - таза қорқынышты фильмдегідей.

Бала жастайынан осындай бейнелерді көріп өсе берсе, кейіннен шынайы өмірде жақсы мен жаманды ажырата алмай қалуы да мүмкін. Сондықтан бала тәрбиесінде мультфильмнің мәні мен маңызын ескергеніміз жөн.

Мультфильм - бұл жай ертегі емес. Бұл – тәрбие құралы. Әрбір көрсетілген бейне, әр айтылған сөз, әрбір кейіпкердің қимылы баланың санасына әсер етеді. Сондықтан мультфильм жасау – үлкен жауапкершілік. Мақсаты – балаға дұрыс бағыт беру, оның қиялын дамыту, ұлттық болмысты бойына сіңіру керек.

Қазақхалқы – тарихы терең, мәдениеті бай, салт-дәстүрі ерек халық. Біздің ертегілеріміз, батырлар жыры, ұлттық кейіпкерлеріміз - нағыз қазына. Солардың негізінде сапалы, тәрбиелік мәні жоғары мультфильмдер жасау арқылы ғана ұлт болашағын сақтап қала аламыз. Әйтпесе, бүгінгі «қызықты» мультфильмдердің арты ертеңгі үлкен мәселе болып шығуы әбден мүмкін.

Бүгінде мультфильм – тек балаға арналған қызық дүние емес, оның болашағына әсер

ететін маңызды құрал. Себебі бала не көрсе, соны санасына тоқиды, соған еліктейді. Бірақ соңғы жылдары жарық көріп жатқан кейбір мультфильмдерді көргенде жағанды ұстайсың. Бала түгілі өзіміз қорқамыз. Олардың мазмұны, кейіпкер бейнесі, сөз саптауы – бәрі де санаға теріс әсер ететін дүниелер. Бұған ешкім жауап бермей, бақыламай жатқан сияқты.

Қызығы сол, дәл осындай мультфильмдер

P.S.
Қазіргі заманда экрандағы мультфильм жас ұрпаққа тікелей әсер етеді. Сондықтан ата-ана баласының не көріп жүргенін қадағалауы тиіс. Жас буынның санасына теріс емес, дұрыс бағыттағы ақпарат жетуі маңызды. Бүгін экранды түзесек, ертең саналы ұрпақ өседі.

Зарина БЫЖЫБЕК

ОЛ СТАЛИНГРАДТЫ

ҰЛЫ ОТАН СОҒЫСЫНДА ОПАТ БОЛҒАН ЖАУЫНГЕР ШОТАЕВ НҰҒЫМАН ИЛИЯСҰЛЫНЫҢ АТА – БАБАЛАРЫ АБЫЛАЙ ХАННЫҢ ҰРПАҒЫ ЕДІ. ЖАУҒА ДЕС БЕРМЕГЕН АБЫЛАЙ БАБАЛАРЫНАН ТАРАҒАН УӘЛИ ХАН –ӘДІЛ ТӨРЕ-ТЕЗЕК ТӨРЕ-СӘТЕМІР, ШОТАДАН ҰДЫРЫС, ҚАЛИБАЙ ИЛИЯС, ҚАСЕН. ИЛИЯСТАН НҰҒЫМАН, ОДАН ШОТАЕВ АМАН ТАҒЫ БАСҚА БАУЫРЛАРЫ БАР. БҰЛ ДЕРЕКТЕР ПРОФЕССОР, ГЕНЕТИК-ҒАЛЫМ, АУЫЛШАРУАШЫЛЫҚ ҒЫЛЫМЫНЫҢ ДОКТОРЫ ШОТАЕВ АМАН НҰҒЫМАНҰЛЫНЫҢ ЖАЗБАЛАРЫНАН АЛЫНДЫ.

Сол төре тұқымынан таралған ұрпақтарды Совет үкіметінің алғашқы жылдарында қудалаған сайқал саясаттың кезінде Шотаев Нұғыман Илиясұлы да қиянат көріп, төре тұқымынан болғаны үшін түрмеге отырған. Ел ішінде жеңгелері «жуас төре» деп аталған жас жігіт Нұғыман түрмеден босап шыққан соң отбасын құрып, балалы-шағалы болып, ел қатарлы Советтік құрылыстың қиын-қыстау еңбегіне араласады. Елі үшін аянбай қызмет етіп жүрген шағында фашистік Германия елге тұтқиылдан шабуыл жасап, ел басына ауыр күн түскен кезеңде ол да қан майданға аттанады.

Артында аңыраған шиеттей жас балалары, қамқаршысынан айырылған жары тылдағы қиын еңбекке араласады. 6-7 жасар үлкен ұлы Жасқайрат балалықтың дәмін де татпастан, анасымен ауыр еңбекке кіріседі: атқа мініп мала тартады (бидайды сабанынан ажырату) арба айдайды. Сөйтіп шаруагер болып кетеді. Ал қалған кішілері

могила) Совет жауынгерлерінің тізімінен табылады.

Қаншама аты - жөні белгісіз боп жоғалған жауынгерлердің отбасына қаралы қағаздар келді, ал артында қалған жетім балалары мен жесір аналар өмірінің соңына дейін үміт үзбей, жолын тосумен өтті...

Шернияз елден апарған бір уыс топырақты сол жерге шашып, сол жердің бір уыс топырағын елге әкеп жерледі. Анамыз бен балалары құран оқытып, ас беру рәсімін жасады.

Атасы жақсы қандай-ды...

Сталинградты қорғау жолында қаза тапқан Нұғманның ұлы Аман Нұғыман ұлы елге белгілі ғалым болды. Ғылым жолында жүріп жақсы жаңалықтар ашты. Реті келгенде, ғалымның өмір жолын айтпай кетуге болмас... Өйткені оның өмірі жас ұрпаққа үлгі боларлық жол.

Бақтыгүл Нұғыманқызы

3 өндіріске енгізілген нұсқалардың, 100 ден аса ғылыми еңбектер мен монографиялар жазды.

Елімізде ірілі-ұсақты жаңалықтары үшін ғалымдардың барлығына беріліп жатқан «Мемлекеттік сыйлық», бір өкініштісі сол, соншама еңбекпен, ғылыми ізденіспен стандартқа сай қойдың етті – жүнді жаңа тұқымын шығарып, Мәскеуден докторлықты қорғап, Совет одағы таралып кеткен қиын кезеңнің өзінде осы еңбегін толық мойындатып келсе де, мемлекет тарапынан

ол кісінің еңбегінің еленбеуі - асқан әділетсіздік, алалау болды ғой! Аяқтан шалушылардың әрекеті деп білдік оны.

қараусыз, ауыл балалары сияқты ауылда қалады. Ол кезде қимылдауға әлдері бар қарт адамдар да колхоздың еңбегінен қалмаған ғой!

Ауылда қалған ұлы Шернияз ауыл ортасындағы құдыққа құлап кетіп, қарт орыс адамы Кіргіреңкі (Григоренко болу керек) емшілікпен айналысатын кісі, баланы құдықтан шығарып алады. Әлжуаз болып қалған баланы атасы Қалибай асырап алады. Атаның азынаулық малы бар, бау-бақша салатын, ауылдағы елдің жеке-меншік малын бағатын. Баланы сорпалап Шынар әжесі екеуі өздері дегенде сауықтырып алады ғой!

Ал Нұғыман әкелері болса С талинградтың қырғын соғысында Отанын қорғап, құрбан болады.

Сол құдыққа құлап, аман қалған баласы Шернияз кейін есейген кезінде қаза болған әкесінің жатқан жерін тауып, тәу етіп келді. Сталинград майданындағы бауырластар зиратына жерленген Нұғыманның аты-жөні жүздеген адам бір шұңқырға жерленген (братская

Ауылшаруашылық ғылымдарының докторы, профессор. Бүкіл әлемдік Шыңғысхан академиясының құрметті академигі Аман Шотаев та сол төре ұрпағы болғандықтан талай кедергі, талай қиянат көрді. 20 жылға жуық ауылшаруашылығының дамуына үлес қосып, зерттеу жұмысымен айналысып, қойшылармен бірдей мал арасында жүріп, еңбектеніп, зерттеп, зерделеп көп ізденді.

Атақты ғалым Фазыл Мұхаметғалиұлының жетекшілік етуімен жауапты қызмет атқара жүріп, ғылыммен терең айналысуды жалғастырды, соның нәтижесінде қойдың линкольн, ромни-марш, тянь-шань тұқымдарының қошқарларымен жергілікті биязы жүнді аналықтарын күрделі будандастыру әдісімен, қазақтың биязылау, ұзын жүнді, етті жаңа қой тұқымын шығарды. F-3, F-4 үшінші, төртінші буынға дейін сіңіре будандастырумен қатар сатылау іріктеу – сұраптау әдістемесін жасап, өндіріске енгізді. Ол кісі екі патент, 1 авторлық куәлік,

Бабалар рухын есте сақтау ізденістері

Аман тек ғылыммен ғана айналысып қоймай, ата-бабалар тарихына да зерделі түрде мән беріп, ізденетін. Ата-бабалар жолын негізгі еңбегін атқара жүріп зерттеді, оны да түсіне білмеппіз. Небір қаңқу сөздерді де үлкен төзімділікпен көтере алды. Талай жылдарды артқа тастап, Тезек төренің өмір жолын зерделеп, жерленген жерін тауып алып қоршатып, басына ескерткіш белгі орнатуға мұрындық болды. Ол кісінің оқымысты баласы Құдиярханның да еңбегін зерттеді, бірақ жерленген орнын таба алмай, тікелей өз ағайын-туыстарымен бірігіп Тезек төренің дәл қасына ескерткіш белгі орнатты. Алтынемел асуында ас бердік. Күреңбелдегі Сарыөзек - Коктал үлкен жолдың бойында Тезек төре мен Бөлтірік шешеннің сөздері жазылған еңселі ескерткіш-тақта орнатылып, ақбоз үйлер тігіліп, ас берді. Облыста ғылыми-танымдық конференция өткізілді. Оған облыс басшысы Серік Әбікенұлы Үмбетов үлкен қолдау көрсетті.

Сондай-ақ, Ұлытаудағы Жошы ханға елдің бетке ұстар азаматтарының басын қосып, ғылыми конференция өткізіп, құран оқу рәсімдерін ұйымдастырды. Қазақ елінің тұтастығын сақтаудағы алапат еңбектің иесі Абылай хан бабамыздың 300 жылдығына Көкшетауда, Алматыда ұйымдастырылған іс-шаралардың да басшылығында болды. Кейін қазақтың ұлы ханы Абылай бабаға мемлекет тарапынан үлкен ғылыми-танымдық конференция өткізіліп, беделді адамдардың еңбектері елге таралды. Керей хан, Өз Жәнібек хандардың еңбектерін зерттеуге талай күш-жігерін жұмсады. Сол кездегі қиын саясатқа талай тосқауылға жолықса да бабалар рухын әспеттеуге бастамашы болды.

Ғылымның қиын жолы

Аман Нұғыманұлы Шотаев 26 жасында Алматыдағылым кандидаттығын қорғады.

"Ажардың алтауы"

ҚОРҒАП, ҚАЗА ТАПТЫ

Ал біз тапшылықта өскен отбасының балалары болғандықтан, оның алғашқы ғылыми сатысын аса дүрлікпей, қалыпты жағдай сияқты қабылдаппыз. Үнемі оқу озаты болып, мектепті алтын медальмен, институтты қызыл дипломмен бітірді ғой. Сондықтан оның ғылыми жұмысын озат оқуының жалғасындай сезініп қуанысып қана қойыстық.

Кейін ол ғылым жолын терең зерделеп жалғастырды. Түр-келбеті жағынан екі ағасынан үлкен көрінуші еді, шашын да ертерек қырау шалды. Ешбір сүйеніші жоқ, тек біліммен өршеленіп еткен еңбектің қиындығын бір өзі көтергендіктен де болар. Ол кезде алты ағайынның ешқайсымыз материалдық көмек бере алмайтын едік, ал ауыз біршілік, адамгершілік қарым-қатынасымыз кімге болса да бүгінге дейін үлгі. Сарыла – сарғая, шұқшия жазған еңбегінің жеңісіне жету оңайлықпен келген жоқ. Докторлық еңбектерін жазудағы қиындықтарын жеткізе алмаймын – ау! Ғылым жолы қиын - жол. Ал мемлекет тарапынан берілетін сый – марапаттың белгісіз себептермен берілмеген қиянат туралы ілгеріде айтып өттім ғой!

Ағамыз докторлық диссертациясын Мәскеуде қорғайтын болғандықтан қолдау көрсетейік - деп баруды ұйғардық. Қолымыз аузымызға жетіп қалған, жағдайымыз түзеліп қалған кезіміз ғой...

-Алматыда неге қорғамайсыз?

-дегенімізде: - «Менің ешбір сүйенішім жоқ, ал аяқтан шалушылар баршылық қой...жығылсаң - нардан жығыл деген, Мәскеуде қорғауды шештім – деді. Ол кезде Советтер Одағының ыдырап кеткен қиын кез болатын. Біздер алты ағайындар жетімдікті бастан өткізіп, білімнің арқасында жетіліп қалған шағымыз еді. Жалғыз басты анамыз Ажар Нүсіпқызы бар ынтамызды оқуға бұруды қатаң талап ететін еді.

Сөйтіп, ағайындылар жолақымызды жинастырып, анамыздың әруағына тағзым етіп, үлкен ағамыз Жасқайраттың батасын алып, Шернияз аға-жұбайымен, Аман ағаның жұбайы Бибінұр ханым және мен - қарындасы Бақтыгүл Мәскеуге тарттық.

Ініміз Арынбай Нұғманұлы Талдықорғандағы көп салалы аурухананың хирург дәрігері, сіңлім Шота Қарлығаш Т.Жүргенов атындағы өнер академиясының профессоры - бізді

Мәскеуге жақсы ниетпен шығарып салды. Ол кезде моральдық, материалдық қиындықтар шаш етекпен болатын... Қазақ деген елдің салтымен дұрыстап шай берейік деп, ас-суларымызды арқалап Мәскеуге жеттік. Төрт адам бір таксиге сиямыз, ал апарған жүктерімізбен сыймаймыз. Сеңдей соғылысқан көліктермен бір-бірімізден адасып дегендей, Мәскеу шетіндегі Подольск қаласына жеттік. Қалта телефоны да болмады, басқа байланыс та шамалы еді.

Мәскеуде қорғалған докторлық еңбек

Докторлықты қорғау орны – орыстың атақты ақыны А.С. Пушкинді тәрбиелеген князь Голицынның сарайында өтетін болды. - Гүл алмадық-ау ? - деп едім, Шернияз ағам: -жарайды, гүлді қайдан іздейміз, қазақ гүл бермеген ғой - деп, мені жұбатқан болды. Мен үнсіз ғана артта қалып, такси жалдап Мәскеудің орталығына тарттым. «Родина» деген театрдың қасынан 5 десте гүл алып қайттым.

Қорғау залының ұзына бойына, суреттер схемалар толып жатқан көрнекіліктер ілініпті. ТМД елінен 24 ғалым қатысты. Диссертация мәжілісі жүріп жатыр, ал қатысушы ғалымдар өзара шүйірлесіп сөйлесіп отыр. «Мына кісілер тыңдамады-ау?» - деп дегбіріміз қашты. Аман аға еңбек жұмыстарын баяндап болып, - «Назар қойып тыңдағандарыңызға рахмет, мен сөзімді аяқтаймын» - деді.

Сол-ақ екен, тыңдамай отырған ғалымдар жапатармағай әр сөзіне талдау жасап, сұрақтың астына алды ғой!.. Ал Аман Нұғманұлы болса қанатын қомдаған бүркітше ерекше өршеленіп, жоғары білімділікпен, шешендікпен, дәлдікпен, батылдықпен жауап берді.

Қорғауға қатысқан 24 ғалымның 4-уі

Нұғманов Арын

аздаған ескерту жасады, қалғандары жоғары бағалап, бірауыздан дауыс берді. Әкелген гүлдерімізді жетекшілеріне ұсындық. Өте тартымды, әдемі көрініс болды. Кейін Шернияз ағам: «Неге айтпай кетесің, сені Мәскеудің қай шетінен іздейміз! Мұның дұрыс болмады! – деп, шошып біразға дейін ұрсып жүрді...

Сөйтіп, Аман Нұғманұлы Шотаев малдың жаңа тұқымының авторы, ауылшаруашылық ғылымдарының докторы, генетика-селекция саласындағы ғалым деген атаққа ие болды. Өте үлкен ізденіспен еткен еңбегінің жеңісіне

Шота Аман

жеткен аға өте қуанышта еді. Әйткенмен сабырлы, ұстамды мінезінен айнымады-ау! Ал біздердің қуанышымызда шек жоқ! Мол дастархан жайып, қазақша ет асып ғалымдарға құрмет көрсеттік.

Ұлы Отан соғысы кезінде Қазақстанда болған қарт ғалымдар және тың игеру науқанына қатысқан ғалымдар түрлі естеліктер айтып, қазақ әндерін, мәдениетін, қонақ жай екенін айтып, естеріне түсірді. Кейбір әндерді қосылып орындап бердік. Мен жап-жақсы ән салатын едім: Норвег композиторы Эдвард Григтің «Сольвейг» деген әнін, Латиф Хамидидің «Қазақ вальсін», Александр Зацепиннің «Көктем вальсін» орыс қазақ тілдерінде шырқап бердім. Бәрі орынды, тартымды болды.

Кешке ғалымдар үйінің жатақханасындағы аспиранттар да ас-су әзірлеп, шай берді. Ертесі Мәскеуді аралап, Қызыл алаңға барып, Лениннің мавзолейіне барып қыдырыстап қайттық. Қайран ағатайым – ай, кейін де тынымсыз еңбектің ортасында жүріп, шаршау дегенге мән бермей шапқылып жүрді ғой! Цензураның қиындығын да басынан көшірді. Сөйтіп арпалыс тіршілікте жүріп жүрегіне ауырлық түсті ғой, өмірден тез өтіп кетті!...

Ажардың алтауы...

II-ші Дүние жүзілік соғыстың аяқталғанына 80 - жыл өтсе де соғыс зардабын тартқан ата-аналардың балалары болғандықтан «Соғыс!» деген сөзден қатты үрейленеміз. Қазіргі жер – жерде болып жатқан адам өлтіру, жер-суды, табиғатты талқандауға түбегейлі қарсымыз! Алла тағала Жер бетіндегі тіршілік ететін адамдарға жететін нәсіпті берді ғой! Бір ананың баласындай, бес қолдың саласындай болып, тыныш бейбіт, мамыражай өмір сүрсек екен. Елге амандық, жерге тыныштық, патшада бейіл болса екен!

Ажардың алтауы атанған, жоқшылық, жетімдіктің дәмін татқан, соғыстың зардабын тартқан аналардың

балаларымыз. Анамыз сауыншы болып, қыста егістікке қажетті жерлерді аршып шеңгел шапты. Кейін колхоз егінін шөптеп шөмеле салып, қартайғанша қолына айыр-кетпені түспей өтті.

«Әкесі жоқ - жарты жетім, шешесі жоқ шын жетім!-дейді ғой. Аяулы анашым еңбекке баулып, тәлім тәрбие беріп, оқытып адам етті ғой. Ал біздер адам қатарына қосылған кезде ол кісіге ауру қосылды.

Біздің ауылда Ажар, Дариға, Шолпан, Зәбира деген соғыс зардабын қатты тартқан 4-жесір ана бір - біріне сүйеніш болып, ұрпақтары да өзара селбесіп өстік. 4-уі де жас еді, сұлу еді, бірақ ешбір қылтың-сылтыңды білмей, тек балаларын жеткізді ғой! Сол 4-ана бастары қосылып шай ішерде көптен бір-бірін көре алмай қалса, бір-бірімен көрісіп, дауыс салып жылысқанда қатты қорқушы едім. Байғұс аналар мұңдарын шағып, шерін тарқатады екен ғой!..

Біздің отбасының 6-ты ағайынның 4-уі мәңгілік мекеніне кетіп, 2-қыз ғана қалдық. Артындағы ұрпақтары

ауызбіршілікте ынтымақты өмір сүріп жатыр, Аллаға шүкір!... Соғыстан кейін де бірден жетісіп өмір сүре қоймадық қой, таршылық-тапшылық көрдік-ақ. Осы бір мақаланы жазу кезінде мына бір ағатайым екуіміздің арамыздағы жайт естен кетпейді. Менің айтайын дегенім Аман ағатайымның бала кездегі қайсарлығы. 9-10 жасар кез ғой. Жайлауға автодүкен келгенде керекті заттарын алып ел масайрап қалатын.

Анам маған кішкентай ғана бет орамал әперді. Ағам болса «маған берші, мен оқушымын ғой» - деді. Екеуіміз таласа кеттік. Анамыз шыр-пыр болып, «сен үлкенсің ғой, келесі жолы әперем» - деді. «Ол оқушы ғой, бере салшы» - десе, менде көне қоймайтын қырсық мінезді қыз едім. Тағы біреуін әперейін десе – жағдайы көтермейді. Сол жетіспеушілік қой баяғы... Аман ағам менің қыңыр мінезіме өкпелеген сыңай танытып, ауылға атамыздың үйіне кетіп қалды. Қас қарайғанша келіп қалар деген ойда болдық. Алайда келген жоқ. Сөйтсе 20-25 шақырымдай жайлаудан Қалибай атам тұратын ауылға жаяудан жаяу бірақ тартыпты. Ауылға жетуін жетіп, апам мен әжеме еш тіс жармайды. Ондағысы анамды аяп, үлкендер ұрысып жүрмесін деген ғой.

Қайран қайсар ағатайым-ау! Жолда ит – құсқа жем болса қайтер еді! - деп анам қатты қобалжыды. Бұл, шынында, балалық па, қайсарлық па!? Сол қылығым үшін әлі ұяламын. Қорқамын. Сол ағаттығым үшін қатты өкінемін. Өмір бойы ағаларымызды сыйлап, аға жолына бас иіп өттім. Сіңлім Қарлығаш екеуіміз Жасқайраттың, Шернияздың, Аманның, Арынның қарындасы деген туды жоғары ұстап өстік. Ата – анамыз, бауырларымыздың жаны жанатта болсын! Ешбір елде, ешбір жерде соғыс болмасын деп тілеймін!

**Бақтыгүл НҰҒЫМАНҚЫЗЫ,
ҚР Білім беру ісінің
құрметті қызметкері**

ҰЛТТЫҚ ОЙЫННЫҢ ШЫРАҚШЫСЫ

Тарихы терең, тамыры берік еліміздің өткеннен бүгінге жеткен түрлі спорттық ойыны бар. Соның арасында тоғызқұмалақ ойыны күн санап әйгілі болып барады. Тоғызқұмалақ – қазақ халқының сан ғасырлық ақыл-ойының жемісі, ұлттық рухани мұрасының шоқтығы биік інжу-маржаны. Терең логика мен стратегиялық ойлауды талап ететін, білім мен зерденің мектебіне айналған спорттық ойын бүгінде оқушылар арасында танымал. Оны мақала кейіпкері, тоғызқұмалақтан жаттықтырушы Жалғас Жұмасылов та растайды.

Талдықорған қаласындағы мектептердің бірінде оқушылардың сүйіспеншілігіне бөленген, ұлттық ойын түрінен үйірме өткізетін жас жаттықтырушымен сұхбаттасудың реті бүгінге түсіпті. Сырлы әңгіме барысында жалпы тоғызқұмалақ ойынының қауқарын, оның балалар арасындағы орны мен көпшіліктің қызығушылығы жайлы сөз өрбіді.

Жалғас Жұмасыловтың мамандығы дене шынықтыру пәнінің мұғалімі. Алғаш

тоғызқұмалақты үйренемін, чемпион боламын деген оқушыларына тәлімгерлік етуде. Негізінен 7–17 жас аралығындағы оқушылармен жұмыс жүргізіп, жас ерекшелігіне байланысты топ құрып, бөлек бағдарлама бойынша жаттығу жүргізеді.

Тағы бір айтарлығы әр ұстаздың шәкірттерін ынталандыру үшін қолданатын өзіне тән әдісі бар. Ең алдымен, баланың қабілетін танып, сол бағытта жетелеуге тырысатынын айтқан ұстаз, қызықты есептер, жарыстық әдіс және марапаттау жүйесін қолданатынын айтты.

– Баланың ынтасын арттыру, қызығушылығын ашу үшін апта сайын жұмыс күндерінде үйренген тактиканы сенбі күні жарыс ұйымдастырып, кімнің жақсы меңгергенін анықтаймын. Сәйкесінше жақсы нәтиже көрсеткендерге Alpen Gold, орташа ойнағандарға үлкен Snickers, ал ұтылып қалғандарына Чо-рио сияқты арзандық тәттілер беремін. Мұны көрген оқушылар келесіде жеңіске жету

үшін бар зейінін салып, үйреткен әдістерді жақсы қолдануға асығады, - дейді.

Ұстазы жақсының – ұстамы жақсы демекші биыл Түлкібаста өткен Түркістан федерациясының кубогында 15 жас ұлдар арасында Қалипа Серғазы 2 орын алып, ақшалай марапатталған. 11 жасар Кәусар Дүйсенбай ментальный арифметика бойынша гиннесс рекордтар кітабына енген. Ал

Айым (оқушы): Жалғас ағайдың бізді үйрету үшін бар уақытын арнап, жігерлендіру үшін тәттілер беретіні ұнайды. Білікті кісі болғандықтан, бұл үйірмеге інім екеуіміз қатар қатысамыз. Түрлі жүлделеріміз де бар.

Ақжан (оқушы): Бұл ойында адамның жасына емес, ақылына байланысты бағаланатыны ұнайды. Біздің болашағымыз баспен ойланып, мимен жұмыс жасаудың деңгейіне қарайды ғой. Тоғызқұмалақ ақыл-ойды дамытып, математиканы жақсартудың таптырмас құралы деп санаймын.

2024 жылы Әли Серікқожа Жетісу облысы бойынша тұңғыш чемпион атанған. Айта берсек, оқушылар арасында мұндай үлкен-кішілі марапат жеткілікті.

Жаттықтырушы Жалғастың үйірмесіне отбасы болып қатысатын балалар да бар. Мысалы, Серікқожа әулетінен Әли, Ақжан, Абай есімді №15 мектептің оқушылары біраз жыл бойы тоғызқұмалақ үйірмесіне қалмай келеді. Жақында олардың қатарына 2019 жылғы інісі де қосылуға дайын тұрғанын айтты Әли. Ж. Жұмасыловтың жаттықтырушы бола бастаған кезінде алғашқы шәкірті 2004 жылғы Жанель Сарқыт болса, қазіргі сәтте ең кішкентай шәкірті 2018 жылғы Айнұр Серікова. Ол небәрі 7 жасында аудандық жарыстарда бақ сынап жүр.

Жалғастың бала күнгі арманы - математика пәнінің мұғалімі атанып, есепке жүйрік оқушы тәрбиелеу еді. Бірақ тағдырдың пешенесіне жазғаны дене шынықтыру пәнінен мұғалім болып, тоғызқұмалақ ойынын дамытуға септігін тигізу болған екен. Ұстаз өз мамандығын дәл осы бағытпен байланыстырғанына дән риза.

– Шыны керек бұрын тоғызқұмалақ

ойынынан бапкер боламын деген ой мүлдем болмаған. Тек волейбол, волейбол деп, өзімді доппен ғана байланыстырыппын. 2017 жылы ұсыныс алғанда бағымды сынап көрейін, болмысыма жат болса тағы көре жатармын деген шешім қабылдадым. Бастапқы екі жыл қиындықсыз болмады. Балаға үйрете жүріп, өзім де ізденіп республикалық тоғызқұмалақ негіздері, бастамалары деген сынды кітаптарды оқыдым, зерттедім. Кейін оқушыларым жақсы нәтиже көрсете бастағанда осы жолды соңына дейін тастамай, алдыма республикаға әйгілі болатын балаларды дайындаймын деген мақсат қойдым, - дейді Жалғас.

Бала күнімде есепке жүйрік, қосып алуды жақсы көретінмін. Математика мұғалімі боламын, оқушыларға есеп үйретемін деуші едім. Міне сол арманым орындалған сияқты. Себебі бұл ойын математиканы міндетті түрде керек етеді.

Шынымен тоғызқұмалақпен айналысып, оның ішінде 8 жылдан астам уақытты жаттықтырушы ретінде өткізген Жалғастың 2018-2019 жылдары санаулы оқушылары республикалық жарыстарда бақ сынаған болса, 2022 жылдан бері кем дегенде 5-6 бала қатысып, жүлдемен оралады. Бүгінде он бестен астам шәкірті спорт шеберлігіне үміткер, бесеуі бірінші дәрежедегі спорт шебері атанған.

– Жаттықтырушы ретінде оқушыларыммен мақтанамын. Олардың облыстық, республикалық жарыстарда жеткен жетістігі менің еңбегімнің еш кетпегенін дәлелдейді. Бірнеше шәкіртім ҚР спорт шеберлігіне кандидат атанды. Оның бәрі үлкен жетістік.

Сөз соңында Жалғас тоғызқұмалақ ойыны төзімділік, ұқыптылық пен тәртіпті үйрететінін, осы ойынның арқасында өзге адамдарға пайдасы тигені мен шәкірт сүйіспеншілігіне бөленуі ұстаз ретінде үлкен жетістік деп есептейді.

Тоғызқұмалақтың басқа ойындардан айырмашылығы - терең логиканы, есептеу қабілетін дамытады. Ол – елдің ұлттық мұрасы дегенді оқушыларға айтып, ойынның ерекшелігін айқындап жүрген әр ұстаз құрметке лайық. Соңғы жылдары аталған ойынға қызығушылық артқаны жаттықтырушылар үшін үлкен мақтаныш. Олар қалалық, ауылдық жерлерде үйірмелер ашылып, насихаттың күшейгенін жақсылыққа жорып, болашақта облыстан атақты спорт шеберлері шығатынына көміп сенімді.

аталған спорт түрін 2006 жылы ойнап, аздап қызығушылық танытқан. Кейіннен Сәкен атты ұстазынан ойынның базалық білімін және өзіндік әдістерін үйренген. Университет қабырғасында жүргенде республикалық жарыстардан бой көрсетіп, мұғалім кезінде профсоюз арасында жарыстарға қатысқан. Ал 2017 жылы кезекті жарыстардың бірінде көзге түскен ойыншы жаттықтырушы болуға ұсыныс алады. Міне, сол сәттен бері ол болашақ чемпиондарды тәрбиелеп, игі жолда еңбек етуде.

Жаттықтырушының айтуынша, рухани мұраға айналған ұлттық спорттың бұл түрі көптеген елдерге тараған, бірақ аттары ғана әртүрлі. Мысалы, қырғыз халқындағы «тоғызкоргоол» ойыны тура осы тоғызқұмалақпен бірдей дейді. Халықаралық жарыстар кезінде 1-2 орындарды қазақ азаматтары алып жатса, 3 орынды қырғыздар қанжығалайтыны да ұлттық ойындардың ұқсастығына байланысты шығар деген пайымын жеткізді.

Қазіргі таңда Жалғас қалалық бірнеше мектептің және спорт мектебінің

Бейсенбі - Четверг, 5 маусым

05.00 «Дүлдүлдер дүбірі»
06.00 Телехикая
07.00 «Оян!»
09.00 Мультсериал «Панда и киви»
09.30, 21.00 Сериал «Зиморо-док-2»
11.30 «Тамаша»
12.00 «Көзқарас»
12.30, 19.00 Телехикая «Арман-дастар»
13.30 Телехикая «тракторшының махаббаты»
15.00, 20.00 Телехикая
16.00, 23.30 Сериал «чужие родные»
18.00 Новости
18.30 Жаңалықтар
22.30 «КешREC»
01.00 Сериал «Перекресток»

06.00 «П@yтина»
07.15 «Тамаша city»
08.10 «Kogemiz-шоу»
09.10 «Жить здорово»
10.00 «Давай поженимся!»
10.55 сериал «С кем поведешься...»
12.45 «Пусть говорят»
14.00 «Новости»
14.15 «Жаңалықтар»
14.30 qoslike
18.30 «Басты жаңалықтар»
19.00 «Kogemiz-шоу»
20.00 «Главные новости»
20.35 сериал «Посредник»
00.25 ночной кинотеатр
01.25 «Новости»
01.45 «Жаңалықтар»
02.05 «п@yтина»
03.00 «Басты жаңалықтар»
03.30 «Тамаша city»

07.05 кешкі жаңалықтар
07.25, 03.00 ертенген сезім
10.00 вечерние новости (повтор)
10.30 «было дело», докумен-тальный детектив
11.30 «шеф-3», криминаль- ная драма (повтор)
13.30 «марашанец», остросю-жетная драма (повтор)
15.30 «райское место», мело-драма
17.30 «реальная мистика», реалити-шоу.
19.35 «астарлы ақиқат», ток-шоу. (қайталау)
20.35 кешкі жаңалықтар
21.00 вечерние новости
21.30 «шеф-3», криминаль- ная драма
23.30 «марашанец», остросю-жетная драма.
01.30 «катина любовь», мело-драма
05.20 «кел, шырқайық!»
06.10 кешкі жаңалықтар (қайталау)

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.15 «Әсем әуен»
09.30 Жаңалықтар (Алматы облысы)
10.00 Жаңалықтар (Жетісу облысы)

Жексенбі - Воскресенье, 8 маусым

05.00 «Jeti qazypa»
07.00 «Күліп қара қара»
08.00 «2050-й год.Мир без мясо?»
09.00 «Робинзон Крузо: Очень обитаемый остров »
10.30 «Балерина»
12.00 «Переводчики»
14.00 «Азамат»
15.15 «Кеш жарық!»
16. 15 «Біз екеуіміз»
18.00 «7 күн»
18.45 «Народный контроль»
19.00 «Алғашқы»
20.00 «Қызық таймс»
21.00 «Ставка на жизнь»
23.00 «Отец»
00.00 «Бітпейтін той»

10.30 Новости (Алматы облысы)
11.00 Новости (Жетісу облысы)
11.30 «Ой-сарап»
12.00 «Шаңырақ»
12.50 «Әсем әуен»
13.00 «19 аймақ»
13.40 «Әсем әуен»
14.00 «Мақсатына жеткендер»
14.30 «Агро аймақ»
15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир
15.20 «Біздің өңір»
16.00 Новости/прямой эфир
16.20 «Біздің өңір»
17.00 «Ой-сарап»
17.30 «Жетісу әуендері»
18.00 «19 регион» /тікелей эфир
18.40 «Әсем әуен»
19.00 «Шыңыраудан шыңға»
19.30 «Ащы да болса...»
20.00 Қорытынды жаңалықтар (Алматы облысы)
20.30 Қорытынды жаңалықтар (Жетісу облысы)
21.00 Итоговые новости (Алма-тинская область)
21.30 Итоговые новости (Об-ласть Жетысу)
22.00 «Біз жанбасақ»
22.45 «Әсем әуен»

06.30 «31 әзіл» ойын-сауық
06.50 Информбюро (рус., каз.)
08.00 Мультсериал «Буба»
09.00, 11.40 Мультсериал «Ве-ликий Человек-паук»
09.30 «Мұрагерлер» телехи-каясы
11.10 «Тәтті шоу» ойын-сауық
12.40Худ. фильм «Спасатель»
15.50 Худ. фильм
18.00 Худ. фильм
20.00 Информбюро (рус., каз.)
21.00 Худ. фильм
23.00 «Актуально» с Ильей Уразаковым
23.10 «БОЗТОРҒАЙ» телехи-каясы
00.20 «МҰРАГЕРЛЕР» теле-хикаясы
01.30 «Тамаша Live» ойын-сауық
03.00 «Time Vine» ойын-сауық
03.20 «Tik Tok show» ойын-сауық
03.40, 05.00 «What's up?»
04.00 «Өзіл студио» ойын-сауық
04.20 «1001 Өзіл» ойын-сауық
04.30 Телевикторина

06.02 Телехикая «Ағайынды»
07.00 Телехикая «Сезім үшін»
08.00, 18.20 Телехикая
09.00, 00.40 Жаңалықтар
09.30, 01.00 Новости
10.00, 20.00 Сериал
11.00, 21.00 Сериал «есценное время»
12.00 Өзіл Тайм
13.00 Телехикая «тибет құпиясы»
15.00 Сериал «тройная защита»
16.00, 22.00 Сериал «1001 НОЧЬ»
18.00 Жаңалықтар
19.30 Новости
23.40 Сериал «Султан Разия»
01.30 Здоровье с Айнур Тажи-ной
02.00 Әйгерім Сейфолланың Сырласуы
03.00 «Жұлдызды шаңырақта»
03.40 Q-елі
04.40 Телехикая
05.10 Телехикая «Хақ»
05.53 Yзіліс

06.00 «Той базар »
07.30 «Паутина»
09.15 «Воскресные беседы»
09.30 «Повора на колесах»
10.15 «Дело житейские-2 »
14.05 «Одиночество»
18.00 «Любимоя Дочь Папы Карло »
20.00 «Аналитика»
20.45 «Рецепт любви»
02.40 «П@утина»
03.30 «Той базар»

07.00 ҚР ӨНҰРАНЫ
07.05 «Әнім Сен Едің»
08.50 «Кел, шырайық»
10.50 «Кукловод»

Жұма - Пятница, 6 маусым

05.00 «Дүлдүлдер дүбірі»
06.00 «Пәленшеевтер-2»
07.00 «Оян!»
09.00 «Панда и киви»
09.30 «Зимородок-2»
11.30 «Неосеть»
11.50 «Дәстүр»
12.20 «Армандастар»
13.20 «Тиек»
15.00,20.00 «Бахар»
16.00 «Чужие родные»
18.00 Новости
18.30 Жаңалықтар
19.00 «Алғашқы»
21.00 «Бесбармақ»
22.30 «ОйнаIQ»
23.30 «У каждого своя ложь»
01.00 «Перекресток»

06.00 «П@утина»
07.00 «Той базар»
08.00 «Kogemiz-шоу»
09.00 «Медвежий переполох»
10.20 «Елена прекрасная»
14.30 «Qoslike»
18.30 «Басты жаңалықтар»
20.00 «Главные новости»
20.30 «Парламент онлайн»
20.55 «Поле чудес»
22.10 «Игра в судьбу»
02.25 «Басты жаңалықтар»
03.00 «П@утина»
03.45 «Той базар»

07.05 Кешкі жаңалықтар
07.25,02.15 «Өртенген сезім»
09.30 Вечерние новости
10.00 «Было дело»
11.00 «Шеф-3»
13.00 «Марашанец»
15.00 «Райское место»
17.00 «Реальная мистика»
19.40 «Zero.Қарыз»
21.10 «Настенька»
00.40 «Катина любовь»
05.00 «Кел, шырқайық»
05.50 «Мерекелік концерт»

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық» /тікелей эфир/
09.15 «Әсем әуен»
09.30 Жаңалықтар (Алматы облысы)
10.00 Жаңалықтар (Жетісу облысы)
10.30 Новости (Алматы об-лысы)
11.00 Новости (Жетісу об-лысы)
11.30 «Ой-сарап»
12.00 «Ұлт ұяты»
12.50 «Әсем әуен»
13.00 «19 регион»
13.40 «Әсем әуен»
14.00 «Шыңыраудан шыңға»
14.30 «Ащы да болса...»

14.30 «Райское место»
16.30 «Шанхайская краса-вица»
18.30 Ғазизхан Шекербеков
20.30 «Встречная Полоса»
00.15 «Катина любовь»
01.50 «Сұлу қыз»
03.10 Құдайберген Бекіш
05.15 «Әнім сен едің»

07.05 «Әсем әуен»
09.00 «Апта» (Жетісу об-лысы)
09.30 «Апта» (Алматы об-лысы)
10.00 «Апта» (Область Жетысу)
10.30 «Апта» (Алматинская область)
11.00 «Шашу»

15.00 Жаңалықтар /тікелей эфир
15.20 «Менің анам»
15.35 «Келіп көр»
16.00 Новости/прямой эфир
16.20 «Біз жанбасақ»
17.00 «Ой-сарап»
17.30 «Жетісу әуендері»
18.00 «Әсем әуен»
19.00 «Зейнеп апаның әңгімелері»
19.30 «Абадан»
19.50 «Әсем әуен»
20.00 Қорытынды жаңалықтар (Алматы об-лысы)
20.30 Қорытынды жаңалықтар (Жетісу облысы)
21.00 Итоговые новости (Ал-матинская область)
21.30 Итоговые новости (Об-ласть Жетысу)
22.00 «Менің балалық шағым»
22.45 «Әсем әуен»

05.58 ҚР ӨНҰРАНЫ
06.00,04.00 «Өзіл студио»
06.30,02.10 «31 әзіл»
06.50,20.00 Информбюро
08.00,12.00 «Буба»
09.00,12.40 «Великий человек-паук»
09.30,01.10 «Мұрагерлер»
11.10 «Күліп All»
11.30 «Тәтті шоу»
13.40 «Морской пехотинец-6»
15.40 «Никогда не сдавай-ся-2»
18.00 «Никогда не сдавай-ся-3»
21.00 «Черный ястреб»
00.00 «Бозторғай»
02.40 «Тайм вайн»
03.00 Тик ток шоу
03.20,05.00 What 's up?
04.20 1001 Өзіл
04.30 «BALA BATLLE»
05.20 «Ризамын»

06.00,05.50 Өнұран
06.02 «Тақиясыз періште»
07.00 «Зың-зың Күлпәш»
09.00,00.40 «Жұлдыздар шеруі»
10.00,20.00 «Великолепный век.Көсем»
11.00,21.00 «Бесценное время»
12.00 «Дискотека из 80-х»
14.00 «Сәлем,Европа»
16.00,22.00 «1001 ночь»
18.00 Садрадин концерт
23.40 «Динара Сатжан»
01.30 «Жетінші студия»
02.00 «Айгерім Сейфолланың сырласуы»
03.00 «Жұлдызды шаңырақта»
03.40 Q-елі
04.40 «Ата-ана. Бала-шаға»
05.10 «Хақ»
05.53 Yзіліс

11.35 «Әсем әуен»
12.00 «Біздің толқын»
13.00 «Ділмар»
13.40 «Менің анам»
14.00 «Ұлт ұяты»
14.50 «Әсем әуен»
15.00 «Шаңырақ»
15.50 «Әсем әуен»
17.00 «Шашу»
17.35 «Агро аймақ»
18.00 «Единый народ»
18.30 «Келіп көр»
19.00 «Өзекжарды»
19.30 «Арнайы репортаж»
20.00 «Елік-ай» ән кеші
22.00 «Шіркін-ай»
23.05 «Әсем әуен»

06.00,05.00 «Өзіл студио»
07.00 «Күліп All»

Сенбі - Суббота, 7 маусым

05.00 «Jeti qazypa»
07.00 «Бесбармақ»
08.30 «Массовое вымира-ние»
09.30 «Культурный кон-текст»
10.00 «Робинзон Крузо: Очень обитаемый остров»
11.30 «Панда и киви»
12.00 «Отец»
14.00 «21 ғасыр көшбасшысы»
15.00 «Қызық таймс»
16.15 «Бітпейтін той»
18.00 «7күн»
18.45 «Біздің назарда»
19.00 «Кеш жарық!»
21.00 «Переводчики»
22.45 «Біз екеуіміз»
00.30 «Әке бақыты»

06.00 «Той базар»
07.35 «П@утина»
09.15 «Қаймақ»
09.50 «Дела житейские»
13.40 «Игра в судьбу»
18.00 «Перепой звезду»
20.00 «Асау жаңалықтар»
20.30 «Заң мен ел»
20.55 «Одиночество»
00.45 «Час Пик»
02.50 «П@утина»
03.40 «Той базар»

07.00 ҚР ӨНҰРАНЫ
07.05 «Мерекелік концерт»
08.00 «Кел , шырқайық!»
11.00 «Настенька»
14.40 «Райское место»
18.20 Құдайберген Бекіштің концерті
21.00 «Кукловод»
00.40 «Катина любовь»
02.10 «Төзімділік»
03.10 «Кел,шырқайық !»
04.50 «Мерекелік концерт»

07.05 «Әсем әуен»
07.30 «Таңжарық»
09.15 «Әсем әуен»
09.30 Жаңалықтар (Алматы облысы)
10.00 Жаңалықтар (Жетісу облысы)
10.30 Новости (Алматы облысы)
11.00 Новости (Жетісу об-лысы)
11.30 «Ой-сарап»
12.00 «Біздің толқын»
13.00 «Әсем әуен»
14.00 М/ф «Отырарды қорғау»

07.30»Тәтті шоу»
08.00 «Буба»
09.00 «Великий человек паук»
09.30 «Готовим с Адель»
10.00 «Телебинго»
10.25 «Волки и Овцы»
12.20 «Ральф»
15.00 «Перси Джексон и похититель молний»
17.50 «Мстители:Война бес-конечности»
21.30 «Джон Уик-4»
01.00 «Bizdin show»
02.30 «31 әзіл»
03.00 «Тик ток» шоу
03.30 «Тайм вайн»
03.50 1001 әзіл
04.00 BALA BATTLE
04.30 «What's up?»
05.30 «Ризамын»

14.30 «Абадан»
14.50 «Әсем әуен»
15.00 «Аман болайық»
15.40 «Әсем әуен»
16.20 «Менің балалық шағым»
17.00 «Шашу»
17.35 «Ғибрат»
18.00 «Ділмар»
18.40 «Менің анам»
19.00 «Ұлт ұяты»
19.55 «Біздің өңір»
20.30 «Апта» (Жетісу об-лысы)
21.00 «Апта» (Алматы об-лысы)
21.30 «Апта» (Область Жетысу)
22.00 «Апта» (Алматинская область)
22.35 «Әсем әуен»

06.00,04.40 «Өзіл студио»
07.00 «Күліп all»
07.30 «Тәтті шоу»
08.00 «Буба»
09.00 «Великий человек-паук»
09.30 «Готовим с Адель»
10.00 «Алдараспан»
12.30 «Сен маған керексің»
14.30 «Волки и овцы»
16.30 «Ральф против ин-тернета»
19.00 «Перси Джексон и похититель молнии»
21.30 «Мстители: Финал»
01.10 «Bizdin Show»
02.30 «31 әзіл»
03.30 «Тик ток» шоу
04.00 «Тамаша лайф»
05.00 «1001 әзіл»
05.10 BALA BATTLE
05.30 What's up?

06.02 «Тақиясыз періште»
07.20 «Концерт»
08.00 «Цифровая гигиена»
08.40 «Сәлем,Европа»
10.00 «Великолепный век. Көсем»
12.30,21.00 «Бесценное время»
13.30 «Садрадин» кон-церт
16.00 «1001 ночь»
18.10 «Жарқыраған жұлдыз»
19.00 «Дискотека 80-х»
22.00 «1001 ночь»
23.00 «Давай сынок»
01.00 Айнур Тажина
02.00 «Q-елі»
03.00 Қызықты Weekend
03.40 «Жұлдызды шаңырақта»
04.40 «Ата-ана.Бала-шаға»
05.10 «Дем.Соңғы үміт»
05.58 «Yзіліс»

06.00,05.45 Өнұран
06.02 «Тақиясыз періште»
07.00 «Бастар мен Жастар»
09.15 «Цифровая гигиена»
09.30 «Доктор Тажина»
10.00 «Великолепный век. Көсем»
12.30,21.00 «Бесценное время»
13.30 «Орел и Решка»
14.40 Өзіл time
16.00,22.00 «1001 ночь»
17.00 «Сен Боссың»
18.50 «Давай сынок»
23.50 «Әйгерім Сейфолла»
00.50 «Айнур Тажина»
01.50 «Q- елі»
02.50 «Қызықты Weekend»
03.10 «Жұлдызды шаңырақта»
04.10 «Ата-ана.Бала-шаға»
05.10 «Зың-зың Күлпәш»
06.05 «Yзіліс»

ЗАҢ

АЛИМЕНТ ҚАРЫЗ ЕМЕС, ПАРЫЗ

АТА-АНАНЫҢ АЛИМЕНТ ТӨЛЕУ ЖӨНІНДЕГІ МІНДЕТТЕМЕСІ БАЛА КӘМЕЛЕТТІК ЖАСҚА ТОЛҒАН КЕЗДЕ, ЯҒНИ 18 ЖАСҚА ТОЛҒАНДА ТОҚТАМАЙДЫ, ОЛ БАЛА ОҚУ ОРНЫН БІТІРГЕНГЕ дейін немесе 21 жасқа толғанға дейін жалғасады.

Қазақстан Республикасының «Неке (ерлі-зайыптылық) және отбасы туралы» жаңа кодексінде жалпы орта білім беру жүйесінде, техникалық және кәсіптік білім беру жүйесінде, жоғары білім беру жүйесінде күндізгі оқу нысанында оқитын 18 жасқа толған адамды 21 жасқа дейін ата-ананың асырау міндеті белгіленген.

Алименттерді өндіріп алудың тәртібі мен негіздері отбасы заңнамасында көрсетілген, яғни ата-аналар өздерінің көмелетке толмаған балаларын да, көмелетке толған балаларын да асырап-бағуға міндетті. Заң ата-аналардың әрқайсысының көмелетке толмаған баласымен алимент төлеу туралы ерікті келісім жасасу мүмкіндігін көздейді.

Материалдық көмекке деген қажеттілік баламен бірге тұратын ата-аналардың бірінің университетте немесе колледжде (күндізгі бөлім) оқу ақысын төлей алмауынан туындайды. Мысалы, егер ұлы 18-ге толған болса, ол жоғары оқу орнының студенті болса және ол оқуын жалғастыруға ниетті болса, ал жұмыс істейтін анасының университетте оның оқуына байланысты шығындарды төлеуге жеткілікті қаражаты болмаса, көмелетке толған баланың әкесін осы қажеттіліктерін қамтамасыз етуге тартуға құқығы бар. Бұл баланың тегін немесе ақылы оқитынына қарамастан жүзеге асырылады Мұндай даулар бойынша сот бұйрығын

беру туралы арыз берілмейді. Кәмелетке толған балаларға алимент өндіріп алу талап қою тәртібімен ғана берілуі мүмкін.

Келісім болмаған жағдайда көмелетке толған баланы асырау үшін алимент сотпен белгіленген ақшалай мөлшерде өндіріледі. Төлем ай сайын тең үлестермен төленеді. Бұл ретте көмелетке толған баланы асырап-бағуға алимент өндіріп алу туралы талап арызды сотқа өзі немесе оның қамқоршысы бере алады. Талап арызға баланың туу туралы куәлігін, оның оқу орнында оқығаны туралы анықтаманы қоса беру қажет. Алименттің мөлшері көмелетке толған баланың қажеттіліктерінің деңгейін, сондай-ақ ата-анасының қаржылық мүмкіндіктерін, олардың әрқайсысының табысын, сондай-ақ алимент төлеушінің отбасының құрамын, сондай-ақ материалдық қамтамасыз етуді төлеу қабілетін айқындайтын басқа да фактілерді ескере отырып, айлық есептік көрсеткіштің мөлшеріне қарай айқындалады. Баланың қай мемлекетте оқуы керектігі заңда көрсетілмеген. Балалары Қазақстан Республикасында оқыса да, одан тыс елде оқыса да бұл алиментті төлеу міндеті ата-анадан алынбайды.

МҰРАТБЕКОВА Гүлдана Сәрікқызы,
Жетісу облысы бойынша жеке сот
орындаушы

БЖЗК

ЗЕЙНЕТАҚЫ ҚОРЫ
ПЕНСИОННЫЙ ФОНД

МҰРАҒА ҚАЛДЫРЫЛҒАН ЖИНАҚТАРДЫ БЖЗҚ-ДАН ҚАЛАЙ АЛУҒА БОЛАДЫ?

Зейнетақы және нысаналы жинақтар (ҚР көмелетке толмаған азаматтарына «Ұлттық қор - балаларға» бағдарламасы шеңберінде есептелетін) – БЖЗҚ-да шоты ашылған жеке тұлғаның меншігі. Тиісінше, бұл жинақтар мұраға беріледі.

Бұл ретте мұраға беру құқықтары күшіне енгенге дейін міндетті зейнетақы жарналары (МЗЖ) және (немесе) міндетті кәсіптік зейнетақы жарналары (МКЗЖ) және (немесе) ерікті зейнетақы жарналары (ЕЗЖ) есебінен БЖЗҚ-да жинақтары бар қайтыс болған адамның отбасы мүшелеріне МЗЖ, МКЗЖ, ЕЗЖ есебінен жерлеуге арналған біржолғы төлем жүзеге асырылуы мүмкін. Оның мөлшері республикалық бюджет туралы заңда тиісті қаржы жылына белгіленген 94 еселенген айлық есептік көрсеткіш шегінде, бірақ қайтыс болған адамның шотындағы қаражаттан аспауы керек. Егер жерлеуге арналған біржолғы төлем іске асырылғаннан кейін қайтыс болған адамның шотындағы

жинақтардың қалдығы республикалық бюджет туралы заңда тиісті қаржы жылына белгіленген ең төменгі зейнетақы мөлшерінен аспайтын соманы құраса, бұл қалдық қайтыс болған адамның отбасы мүшелеріне жерлеуге арналған төлеммен бірге беріледі.

Жерлеуге арналған біржолғы төлемнен кейін шотта қалған жинақ сомасы заңнамада белгіленген тәртіппен мұраға беріледі.

Қазақстан Республикасының (бұдан әрі – ҚР) заңнамасында нысаналы жинақтар есебінен жерлеуге арналған төлем көзделмегенін ескерткіміз келеді.

ҚР Азаматтық кодексіне сәйкес мұраға қалдырылған зейнетақы және (немесе) нысаналы жинақтарды алу үшін мұра ашылған жер бойынша нотариусқа немесе заңмен уәкілеттік берілген лауазымды адамға мұраны қабылдау туралы өтініш беруге тиіс. Мұны мұра ашылған күннен бастап алты ай ішінде, яғни мұра қалдырушы қайтыс болған күннен бастап алты ай

ішінде жасау керек екенін ескерген жөн.

Сонымен қатар, жинақтарды мұраға қалдыру рәсімін оңайлату, сондай-ақ ҚР Әділет министрлігі, Республикалық нотариаттық палата және БЖЗҚ арасындағы өзара іс-қимылды оңтайландыру үшін «Е-нотариат» бірыңғай нотариаттық ақпараттық жүйесі» (БНАЖ) мемлекеттік ақпараттық жүйесі мен БЖЗҚ ақпараттық жүйесінің өзара іс-қимылы туралы шарт жасалды. Шартқа сай, 2019 жылғы ақпаннан бастап нотариустар БНАЖ-да тіркелген мұрагерлік іс бойынша жазбаша сұраныс жібермей-ақ, қайтыс болған адамның шотындағы ақша қалдықтары мен қозғалысы туралы мәліметтерді алу үшін БЖЗҚ-ға онлайн сұрау сала алады. Бұл мұраға құқық туралы куәлік ресімдеуді оңтайландырды. Мұрагер мұрагерлік құқығы туралы куәлікті алғаннан кейін БЖЗҚ-ның кез келген бөлімшесіне қажетті құжаттар пакетін ұсынуға құқылы. Жеке өтініштен басқа,

ОРМАНДЫ ҚОРҒАУ – АЗАМАТТЫҚ БОРЫШЫМЫЗ

Орман - табиғаттың баға жетпес байлығы. Ол тек ағаштар мен өсімдіктердің жиынтығы ғана емес, ол - тіршілік көзі, адамзаттың өмір сүруіне қажетті экожүйенің бір бөлшегі.

Орман ауасын тазартып, топырақты қорғайды, жан-жануарларға мекен, адамдарға демалыс пен рухани тыныштық сыйлайды. Сондықтан орманды қорғау - әрбір азаматтың парызы, борышы, тіпті аманаты.

Орман:

- Ауаны көмірқышқыл газынан тазартады;

- Жер бетіндегі температураны тұрақтандырады;

- Жерді эрозиядан қорғайды;
- Судың табиғи айналымын реттейді;
- Биологиялық әртүрлілікті сақтайды.

Адамзат ормансыз өмір сүре алмайды. Бірақ өкінішке қарай, соңғы жылдары орман алқаптарының азаюы - әлемдік мәселе. Қазақстан да бұл қиындықтан тыс қалмауда.

Ормандарға төнетін қауіптер

Бүгінгі таңда ормандарға:

- Зансыз ағаш кесу;
- Өрт қою немесе абайсыз от жағу;
- Құрылыс және өндіріс мақсатында орманды кесу;

- Мал жайылымы мен шөп шабу сияқты қауіптер төніп тұр.

Бұл әрекеттердің салдары өте ауыр - топырақ тозып, экологиялық тепе-теңдік бұзылады, су тапшылығы артады, климат өзгереді.

Орманды сақтау - тек мемлекет немесе арнайы мекемелердің ғана емес, әрбір адамның, әрбір азаматтың міндеті.

Біз не істей аламыз?

- Орманға барғанда қоқыс тастамай, тазалық сақтау;

- От жағу ережесін сақтау;
- Ағаштарды сындырмау, орман жануарларына қиянат келтірмеу;
- Көшеттер отырғызу, сенбіліктерге қатысу;
- Орманды қорғау туралы басқа адамдарды ақпараттандыру.

Мектептер мен ЖОО-ларда экологиялық тәрбие беру де маңызды. Себебі табиғатты сүйетін жас ұрпақ - болашақта орманды сақтап қалатын саналы азаматтар. Көгілдір алқап - адамзаттың амандығы мен өмірінің кепілі. Оны қорғау - жай ғана әрекет емес, азаматтық борыш. Табиғатқа деген жанашырлық әр адамның жүрегінен басталуы керек. Егер әрқайсымыз орманға қамқорлықпен қарасақ, еліміздің болашағы да жарқын болмақ.

Талғат Игембаев, Қуаныш Минибаев
Қаратал орман шаруашылығының
орман күтушілері

«ҰЛТТЫҚ ҚОР - БАЛАЛАРҒА» БАҒДАРЛАМАСЫ АЯСЫНДА ЖАС ОТАНДАСТАРЫМЫЗ 11,49 МЛН АҚШ ДОЛЛАРЫН НЫСАНАЛЫ МАҚСАТҚА ПАЙДАЛАНДЫ

2025 жылғы 1 мамырдағы жағдай бойынша 2024 жылдың 1 ақпанынан бастап «БЖЗҚ» АҚ (бұдан әрі – БЖЗҚ, Қор) 11,49 млн аса АҚШ долларына 97 615 өтініш орындады (өтініш берушілердің банктік шоттарына аудару үшін уәкілетті операторларға аударылды). Оның ішінде тұрғын үй жағдайларын жақсарту мақсатында 6,70 млн астам АҚШ долларына 56 937 өтініш, білім алу ақысын төлеу үшін шамамен 4,79 млн АҚШ долларына 40 678 өтініш орындалды. Естеріңізге сала кетейік, нысаналы жинақтарды алушы барлық соманы немесе оның бір бөлігін пайдалануға құқылы, ақшаның пайдаланылмаған қалдығы нысаналы жинақтау шотында (НЖШ) қала береді.

Тұрғын үй жағдайларын жақсарту аясында қазақстандықтар қаржыларын көбінесе мынадай мақсатта пайдаланды: одан әрі жинақтау үшін тұрғын үй құрылысы жинақтарындағы салымды толықтыру (6,55 млн жуық АҚШ долларына 55 539 өтініш орындалды), тұрғын үй сатып алуға ипотекалық тұрғын үй қарызын алу үшін бастапқы жарнаны енгізу – шамамен 49,94 мың АҚШ долларына 442 өтініш, азаматтық-құқықтық мәмілелер бойынша меншікке тұрғын үй сатып алу (түпкілікті есеп айырысу) – 38,57 мыңнан аса АҚШ долларына 370 өтініш.

Білім алу ақысын төлеу бойынша ең танымал қосалқы мақсаттар: Қазақстан Республикасының аумағында орналасқан білім ұйымдарының білім беру қызметтеріне үлестермен (әрбір академиялық кезең немесе оқу жылы үшін) немесе бір рет толық көлемде (бүкіл оқу мерзімі үшін) ақы төлеу (шамамен 4,24 млн АҚШ долларына 35 617 өтініш орындалды), білім алу үшін жинақтау салымы туралы шарт бойынша білім алу жинақтау салымын толықтыру (412,21 мыңнан аса АҚШ долларына 3 789 өтініш орындалды), шетелдік білім беру ұйымдарының оқыту қызметтеріне үлестермен (әрбір академиялық кезең немесе оқу жылы үшін) немесе толық көлемде біржолғы (бүкіл оқу мерзімі үшін) ақы төлеу (114,96

мыңнан аса АҚШ долларына 1 067 өтініш орындалды).

Нысаналы жинақтар төлемін тұрғын үй жағдайларын жақсарту және (немесе) білім алу ақысын төлеу мақсатында пайдалану бойынша уәкілетті операторлар мен өңірлер бөлінісіндегі толық ақпаратпен enpf.kz сайтында танысуға болады.

Естеріңізге сала кетейік, «Ұлттық қор - балаларға» бағдарламасына сай Қазақстан Республикасы Ұлттық қорының инвестициялық кірісінің 50%-ы жылына бір рет 2006 жылы және одан кейін туған, Қазақстан Республикасының азаматы болып есептелетін балалар арасында бөлінеді. 2023 жылы барлық НЖ алушыларына 100,52 АҚШ доллары, 2024 жылы – 129,38 АҚШ доллары есептелгенін хабарлаймыз. 2006 жылы туған азаматтарды қоспағанда, 2023 жылы Ұлттық қордан алғашқы қаражат есептелген балаларға ағымдағы жылы 3,04 АҚШ доллары мөлшерінде инвестициялық кіріс есептелді. Нәтижесінде, 2006 жылы туған баланың нысаналы жинағы 100,52 АҚШ долларына тең болса, 2007 жылы туған баланың НЖШ-да 232,94 АҚШ доллары жинақталды.

Көмелетке толған азаматтар өздерінің НЖ туралы ақпаратты БЖЗҚ-ның немесе электрондық үкіметтің интернет-ресурстарындағы жеке кабинеті арқылы өз бетінше алуы тиіс, содан кейін уәкілетті операторға АҚШ долларында банктік шот ашып, тұрғын үй жағдайларын жақсарту және (немесе) білім алу ақысын төлеу үшін НЖ төлеміне онлайн-өтініш беру үшін жүгіне алады.

kids.enpf.kz сайтында және БЖЗҚ/ЕНПФ YouTube-арнасында Бағдарламаның шарттарымен, қажетті нұсқаулықтармен танысып, өзіндік қызықтыратын сұрақтарыңызға жауап ала аласыз. Сондай-ақ, «Ұлттық қор – балаларға» бағдарламасын еске асыру, бала көмелетке толғанға дейін және одан кейінгі іс-қимыл алгоритмі туралы бейне нұсқаулықты БЖЗҚ/ЕНПФ YouTube-арнасында <https://www.youtube.com/watch?v=a9L8N4Q280M> сілтемесі бойынша көруге болады.

«БЖЗҚ» АҚ-НЫҢ ЖЫЛ БАСЫНАН БЕРІ ҰСЫНҒАН ҚЫЗМЕТТЕРІНІҢ 98%-Ы ЦИФРЛЫҚ РЕЖИМДЕ КӨРСЕТІЛДІ

«Бірыңғай жинақтаушы зейнетақы қоры» АҚ (бұдан әрі – БЖЗҚ, Қор) өз салымшыларын қолдау мен ақпараттандыруға бағытталған қызметтердің кең ауқымын ұсынуы белсенді түрде жалғастырылды. 01.01.2025ж. мен 01.05.2025ж. аралығында халыққа шамамен 19,4 млн қызмет көрсетілді. Жыл басынан бері көрсетілген қызметтердің жалпы санының 9,1 млн-нан астамы электрондық форматта, 9,6 млн-нан астамы автоматты түрде жүргізілді. Осылайша, автоматты, электрондық және қашықтықтан көрсетілген қызметтердің үлесі жалпы санның 98,2%-ын құрады. Қор қызметкерлері салымшыларға жүзбе-жүз шамамен 343,0 мың қызмет көрсетті, оның ішінде 334,9 мыңнан астамы тікелей Қордың кеңселерінде жүзеге асырылды.

Естеріңізге сала кетейік, барлық зейнетақы шоттары БЖЗҚ-ға бірінші жарна түскен кезде автоматты түрде ашылады. Сондай-ақ, «Ұлттық қор – балаларға» бағдарламасының қатысушыларына нысаналы талаптар мен нысаналы жинақтар да автоматты түрде есептеледі.

Есепті кезең ішінде шартты зейнетақы шоттарын (жұмыс берушінің ЖМЗЖ аударуы нәтижесінде ашылатын ШЗШ) және нысаналы жинақтау шоттарын («Ұлттық қор – балаларға» бағдарламасы аясында ашылатын НЖШ) қоса алғанда, зейнетақы жарналарының барлық түрлері бойынша автоматты режимде ашылған жеке зейнетақы шоттарының (ЖЗШ) жалпы саны 718,1 мыңға жетті.

Жеке зейнетақы шотынан, шартты зейнетақы шотынан (ШЗШ), сондай-ақ нысаналы жинақтау шотынан (НЖШ) үзінді көшірме алу бұрынғысынша ең танымал қызмет санатында. Жыл басынан бері ЖЗШ, ШЗШ, НЖШ-дан шамамен 10,1 млн үзінді көшірме берілді. Оның 8,3 млн астамы – электрондық, ал 1,4 млн астамы автоматты түрде ресімделді. Шоттың жай-күйіне қатысты ақпаратты жеке кабинет арқылы алу – зейнетақы жинақтарыңызды қадағалаудың ең ыңғайлы, сенімді және жедел тәсілі. Қызмет тәулік бойы (24/7) онлайн режимде жұмыс істейді, бұл ақпаратты кез келген уақытта және әлемнің кез келген нүктесінен алуға мүмкіндік береді. Сонымен қатар, зейнетақы шоттары туралы ақпаратты тек БЖЗҚ сайты арқылы ғана емес, сонымен бірге

egov.kz электрондық үкімет порталы немесе оның мобильді қосымшасы арқылы да алуға болады. Бұл мемлекеттік қызметтерді бірыңғай платформалар арқылы алуға дағдыланған азаматтарға өте қолайлы.

Салымшылардың (алушылардың) Қор сайтындағы және ұялы қосымшасындағы Жеке кабинеттен үзінді көшірме алудан басқа өз деректемелеріне өзгерістер мен толықтырулар енгізу, шотының бар екендігі туралы анықтама алу, 1 немесе 2 топтағы мүгедектіктің мерзімсіз уақытқа белгіленуіне байланысты немесе ерікті зейнетақы жарналары бойынша зейнетақы төлемдерін тағайындау туралы өтініш беру сияқты қызметтерді пайдалануға мүмкіндіктері бар. Сондай-ақ, зейнетақы жарналарын төлеу туралы өтініштің мәртебесін қадағалау, инвестициялық портфельді басқарушыға (ИПБ) жинақтардың бір бөлігін аудару, зейнетақы калькуляторының көмегімен болашақ зейнетақыны болжамады есептеу және т.б. қызметтер әлемнің кез келген нүктесінде 24/7 режимінде қолжетімді.

2025 жылдың қаңтар-сәуір айларында деректемелерді өзгертуге 50,1 мыңнан астам өтініш қабылданып, оның 46,8 мыңнан астамы Қордың кеңселерінде ұсынылды.

БЖЗҚ мамандарына қандай да бір қызмет түрі бойынша жүгіне отырып, салымшылар, әдетте, жинақтарды қалыптастыруға қатысты қосымша кеңестер ала алады. Ақпараттық-түсіндіру жұмыстары аясында 15,8 мыңнан астам көшпелі та-ныстырылым өткізіліп, оған шамамен 332,5 мың адам қатысты. Бұқаралық ақпарат құралдарында БЖЗҚ ха-барламалары бойынша 15,3 мыңнан астам материал жарияланды.

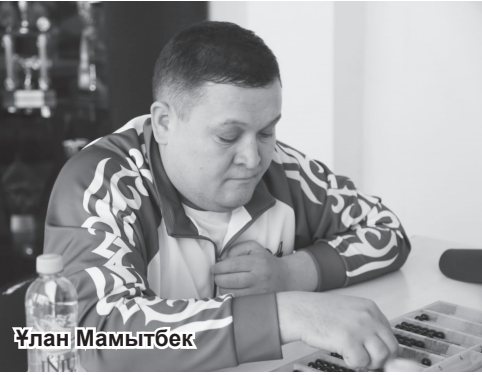
Салымшылар мен алушылардың кері байланыс арналары бойынша түскен өтініштерінің саны шамамен 205,4 мың.

Естеріңізге сала кетейік, кез келген компания Қор кеңсесіне барып жинақтаушы зейнетақы жүйесінің мәселелері бойынша таныстырылым мен кеңестер өткізуге өтінім бере алады. Ол үшін 1418 нөмірі бойынша байланыс орталығына қоңырау шалып, Қор сайты немесе ұялы қосымшасы арқылы хабарласу қажет.

ҚР СУДЬЯЛАР ОДАҒЫНЫҢ ХІ СПАРТАКИАДАСЫ

СУДЬЯЛАР СПОРТ АЛАҢЫНА ШЫҚТЫ

МАМЫРДЫҢ 22 – 24-ЖҰЛДЫЗДАРЫ АРАЛЫҒЫНДА ТАРАЗ ҚАЛАСЫНДА ӨТКЕН «ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ СУДЬЯЛАР ОДАҒЫНЫҢ ХІ СПАРТАКИАДАСЫНЫҢ» ОҢТҮСТІК АЙМАҚТЫҚ ІРІКТЕУ ОЙЫНДАРЫНА ОҢТҮСТІК ӨҢІРДІҢ АЛТЫ ОБЛЫСЫНЫҢ, АТАП АЙТҚАНДА АЛМАТЫ ҚАЛАСЫ, АЛМАТЫ ОБЛЫСЫ, ШЫМ-КЕНТ ҚАЛАСЫ, ТҮРКІСТАН ОБЛЫСЫ, ЖЕТІСУ ОБЛЫСЫ, ЖАМБЫЛ ОБЛЫСЫНЫҢ СУДЬЯЛАРЫНАН ЖАСАҚТАЛҒАН КОМАНДАЛАР ҚАТЫСЫП, СПОРТТЫҢ 9 ТҮРІ, ЯҒНИ, ФУТЗАЛ, ВОЛЕЙБОЛ, БИЛЬЯРД, ҮЛКЕН ТЕННИС, ҮСТЕЛ ТЕННИСІ, АРҚАН ТАРТУ, ТОҒЫЗҚҰМАЛАҚ, ШАХ-МАТ ЖӘНЕ ДОЙБЫ БОЙЫНША СЫНҒА ТҮСТІ.

Ұлан Мамытбек

Асхат Гапуов

Лаура Бинали

Гүлнәр Әселбаева

Мереке Рахманберді

Шыңғыс Диканбай

Дархан Тоқбаев

Енді жекелей спорт түрлері бойынша жетісулықтардың жеткен жетістіктеріне тоқтала кетейік. Мәселен, дойбыдан әйелдер арасында Ескелді аудандық сотының судьясы Гүлнәр Әселбаева жеңімпаз атанса, тоғызқұмалақтан Жетісу облысының кәмететке толмағандар істері жөніндегі мамандандырылған ауданаралық сотының судьясы Лаура Бинали ешкімге дес бермеді. Спорттың осы түрі бойынша ерлер арасында Сарқан аудандық сотының төрағасы Ұлан Мамытбек екінші орын алды. Сонымен қатар, командалық жарыста волейболдан екінші орын, арқан тартудан үшінші орынды еншіледі. Үлкен теннис бойынша облыстық соттың судьясы Дархан Тоқбаев және үстел теннисінен Талдықорған қалалық сотының судьясы Шыңғыс Диканбай үшінші жүлделі орынға табан тіреді.

Мұның сыртында жекелей көрсеткіштері бойынша үздік ойыншылар да атап өтілді. Мәселен, облыстық соттың судьясы Қайрат Иманханов бильярдтан өткен жарыста ең таңдаулы

парияның авторы ретінде танылды. Ал, Ақсу ауданының судьясы Темірлан Ахат волейболдан турнирдің үздік ойыншысы атанды.

Спартакиада бағдарламасы бойынша спорттық жарыстар Тараз қаласындағы төрт спорт алаңдарында, дегенмен, негізгі бәсекелердің бәрі «Taraz Arena» спорт кешенінде өтті. Осы спорт алаңдарындағы жарыстар барысында судьялар арасындағы кәсіби және достық қарым қатынас байланыстары нығаюына және қатысушылардың жеңіске деген құштарлығы мен қасарлығының шындалуына, команда намысы үшін жұдырықтай жұмылуына зор мүмкіндік туындады.

Жетісулық әділқазыларды осы жетістіктерімен құттықтай отырып, қиын да қызықты әрі жауапты қызметтерінде сонымен қатар спорт алаңдарында жоғары көрсеткіштерге жете беруіне тілек білдіреміз.

Ш. ХАМИТОВ.

МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛ

МӘН БЕРСЕ - МЕҢГЕРУГЕ БОЛАДЫ

САЯСИ ТҰРАҚТЫЛЫҚ ПЕН ЕЛДЕ БЕЙБІТШІЛІКТІ, ТЫНЫШТЫҚТЫ САҚТАУ ҚАЗІРГІ ӘЛЕМ ҮШІН ӨТЕ КҮРДЕЛІ МӘСЕЛЕЛЕРДІҢ БІРІ. ЕЛІМІЗДЕ 130-ҒА ЖУЫҚ ӨЗГЕ ҰЛТ ӨКІЛДЕРІ ТАТУ-ТӘТТІ ӨМІР СҮРІП ОТЫРҒАНДЫҚТАН, ОСЫНДАЙ БЕЙБІТ ӨМІРДІ ЖАЛҒАСТЫРУ ҮЛКЕН ЖАУАПКЕРШІЛІКТІ ҚАЖЕТ ЕТЕДІ. БҰЛ ТҰРҒЫДА ТІЛ САЯСАТЫНЫҢ АТҚАРАТЫН РӨЛІ ОРАСАН. МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛ МӘСЕЛЕСІ - ӨТЕ МАҢЫЗДЫ, МЕМЛЕКЕТТІК МӘНІ БАР МӘСЕЛЕ. ОСЫ ОРАЙДА ӨЗГЕ ТІЛДЕРДІҢ ДАМУЫ-НА НҰҚСАН КЕЛТІРМЕЙ-АҚ, МЕМЛЕКЕТТІК ТІЛДІ ДАМУЫ, ОНЫҢ ҚОЛДАНУ АЯСЫН ОДАН ӨРІ КЕҢЕЙТУ ЖӘНЕ МӘРТЕБЕСІН КӨТЕРУ МӘСЕЛЕСІН БАРЛЫҚ ЖЕРДЕ КЕҢІНЕН ҚОЛҒА АЛЫП, ТІКЕЛЕЙ ҰЙЫМДАСТЫРУ ІС-ШАРАЛАРЫН ЖҮРГІЗУ ҚАЖЕТТІГІН ТҰРАҚТЫ КҮН ТӘРТІБІНЕ ҚОЮ КЕРЕК.

Қазақ тілін оқыту әдістемесі туралы сөз болғанда бұл проблеманың ішінен басқа ұлт өкілдеріне қазақ тілін оқыту мәселесін жеке бөліп қарастырмаса болмайды. Өйткені, қазіргі таңдағы көп жұмыс істеліп, жан жақты қарастырылып отырған проблема – орыс аудиториясында қазақ тілін оқыту проблемасы. Сонымен қатар, бұл мәселе тілдік коммуникацияның тікелей зерттеу объектісі бола келіп, қазіргі кезеңде өзекті мәселе болып отырған қазақша сөйлеуге үйретудің тиімді жолдарын табуға көмектеседі.

Енді соны ілгері бастыру біздің әрқайсымызға тікелей байланысты екенін де естен шығармағанымыз абзал. Мемлекеттік тілдің

мәртебесін арттыру жолында өзіндік үлес қосу баршамызға ортақ міндет екені айдан анық. Ол үшін алысқа бармай-ақ, әркім өз отбасынан бастаса да қазақ тілін меңгергендердің қатарын арттыра түсуге қомақты үлес болып табылар еді. Атап айтқанда, орыс тілінде де, қазақ тілінде де еркін сөйлей алатын отбасыларында байқап отырсаңыздар көбіне үй ішіндегі қарым қатынас кезінде аралас сөйлеу орын алып жатады. Ал, кейде тіптен, бір бірімен орысша сөйлесу жағы басым болып жататынын көріп те, естіп те жүрміз. Ал, сондай, жағдайда, күн санап желкілдеп өсіп келе жатқан сәбидің де күнде естіп жүрген сөздерге бейімделіп, сол үйреншікті тілді игере бастайтыны да белгілі ғой.

Қаршадайынан естіп келе жатқан сөздерінен санасына сіңіріп, күні ертең-ақ, орысша былдырлап шыға келетіні құпия емес қой. Ал, ата-аналары «Қазақ тілін ертең есі кіргенде меңгеріп алады ғой» деген оймен оған аса мән бермеуі кейінен өздеріне опық жегізеді. Яғни, баланың талшыбықтай иіліп, бәріне икемді кезінде ана тілін санасына сіңіріп, жүрегінен орын алдыру керек. Ал, кейін қалыптасып кеткеннен кейін үйрету қиынға соғады. Сондықтан бұл мәселеге бей жай қарамай, баланы бесіктен ана тілінде сөйлеуге баулуға баса мән берілсе нұр үстіне нұр болар еді.

Ризат ОЛЖАҒАЛИ,
Талдықорған
мамандандырылған тергеу
сотының бас маманы-сот
отырысының хатшысы.

ЗАКОН

ЗА ДРОППЕРСТВО ТЕПЕРЬ БУДУТ СУДИТЬ

В Казахстане планируется ввести прямую уголовную ответственность за дропперство - незаконное предоставление доступа к банковским счетам, картам и другим платёжным инструментам. Соответствующие поправки внесены в Уголовный кодекс, а также в УПК и УИК, в рамках закона "О внесении изменений и дополнений в некоторые законодательные акты Республики Казахстан по вопросам оптимизации Уголовного, Уголовно-процессуального и Уголовно-исполнительного кодексов" от 13 марта 2024 года, передает ibusiness.kz со ссылкой на online.zakon.kz.

Теперь в казахстанском законодательстве есть четкое определение дроппера - это лица, которые осознанно предоставляют свои банковские счета, карты или иные реквизиты мошенникам для обналичивания похищенных денег или перевода средств от жертв преступлений. До настоящего времени такие действия не имели отдельной уголовной квалификации, и дропперы часто проходили по делам как свидетели. В редких случаях, при доказанном умысле, их могли привлечь в качестве соучастников по мошенничеству.

С введением новой статьи 232-1 Уголовного кодекса, дропперство будет прямо признано уголовным преступлением.

Статья 232-1 УК РК устанавливает ответственность за следующие действия:

незаконное предоставление доступа к банковскому счёту — карается лишением свободы на срок до 3 лет;

незаконное осуществление платежей и переводов в пользу третьих лиц — до 5 лет лишения свободы;

действия так называемых "дропповодов", то есть лиц, намеренно приобретающих доступ к чужим банковским счетам для их использования в схемах — до 7 лет лишения свободы.

В новой статье предусмотрена возможность освобождения от уголовной ответственности в случае добровольного признания:

"Лицо, впервые совершившее уголовное правонарушение, предусмотренное настоящей статьёй, добровольно заявившее об этом, а также активно способствовавшее раскрытию

или пресечению этого правонарушения, освобождается от уголовной ответственности, если в его действиях не содержится состава иного уголовного правонарушения", - говорится в законе.

Массовое использование дропперов в мошеннических схемах стало серьёзной угрозой финансовой безопасности. Они играют ключевую роль в отмывании денег, выведенных из оборота через фишинг, социнженерию и другие виды интернет-мошенничества.

Новая норма направлена на разрушение криминальной инфраструктуры, в которой каждый участник, включая технического исполнителя (дроппера), будет нести персональную уголовную ответственность.

КАК ОСПОРИТЬ ВЫПИСАННЫЙ ПО ОШИБКЕ ШТРАФ В КАЗАХСТАНЕ

ЕСЛИ, НАХОДЯСЬ ЗА РУЛЕМ, ВЫ ТОЧНО ЗНАЕТЕ, КОГДА ВЫ НЕ НАРУШАЕТЕ ПДД, ТО ДЕЙСТВОВАТЬ НУЖНО БЫСТРО И В РАМКАХ ЗАКОНА. КАК И В КАКИХ СЛУЧАЯХ МОЖНО ДОБИТЬСЯ ОТМЕНЫ ИЛИ ИЗМЕНЕНИЯ ШТРАФА — В МАТЕРИАЛЕ КОРРЕСПОНДЕНТА АГЕНТСТВА KAZINFORM.

Не всякий штраф — приговор. Камера может ошибиться, инспектор не заметить важную деталь, а система запоздать с уведомлением. Если вы уверены, что не виновны, то всегда стоит бороться. Главное знать, когда действительно есть шанс на успех, и как не упустить сроки.

Если вы получили штраф и не согласны с ним, у вас есть право обжаловать его в административном или судебном порядке. Важно помнить, что обжалование — это всегда ресурсозатратный процесс, и подавать его стоит не во всех случаях. Но бывают ситуации, когда обжалование действительно имеет смысл, потому что может привести к смягчению наказания, отмене решения или восстановлению прав.

Какие очевидные ошибки могут стать причиной обжалования штрафа? Во-первых, фактологическая ошибка: если неправильно указаны дата, место, участник, сумма и т. д. Вторая — юридическая ошибка. Например, неправильная квалификация нарушения, если тебя оштрафовали по несуществующей норме. Третьей причиной для обжалования могут стать процессуальные ошибки — например, когда решение принято с нарушением сроков, без уведомления сторон, без свидетелей и т. д. Не все так однозначно.

Давайте рассмотрим некоторые распространенные случаи.

- Вас оштрафовали за парковку в неположенном месте, но фотофиксация пришла с другого района или по другому времени.
- Камера зафиксировала превышение скорости, но вы в это время были в другом месте (если это могут доказать другие камеры).

В качестве доказательства, конечно же, могут выступать живые свидетели.

- В постановлении указали неверную дату,

госномер, марку авто, адрес нарушения или вообще другой регион.

- Вас оштрафовали за нарушение ПДД, при этом знака, предписывающего это действие, вы не могли видеть. Например, его просто не было (сдуло ветром, сломали вандалы), его закрывали ветки, снег или другая машина).
- Вас лишили права управления транспортным средством, но не учли важные обстоятельства.

Распространенные случаи, когда прав могут лишиться за выезд на полосу встречного движения, проезд на красный свет, управление в нетрезвом виде. Но при этом отсутствует видеофиксация вашего нарушения, вас вынудили обстоятельства (вы уходили от аварии или не увидели плохой разметки), в случае с алкоголем, процедура медицинского освидетельствования могла пройти не по закону. В таких случаях можно добиться смягчения наказания (поменять лишение на штраф) или вовсе полной отмены, если нарушения были масштабными.

Еще несколько примеров:

- Если сотрудник остановил вас и на месте пытается выписать штраф за непристегнутый ремень или разговоры по телефону, но вы этого точно не нарушали — ничего не подписывайте и пусть докажут вашу вину через суд. В этом случае, сотруднику необходимо будет предоставить видео с регистратора или камер наблюдения, и тут два развития событий — либо их нет, и вашу вину невозможно доказать, либо они есть и доказывают вашу правоту (если вы действительно не нарушали).
- Штраф пришел слишком поздно — например, уведомление о штрафе приходит через 3-4 месяца. Сроки привлечения к ответственности ограничены законом, и если они нарушены — можно добиться отмены.

Если правда на вашей стороне.

Что же делать, если вы решили обжаловать штраф? Для начала необходимо получить постановление. После вынесения постановления о наложении административного взыскания (штрафа) вам должна быть вручена его копия. С этого момента начинается отсчет срока для обжалования.

Далее готовим жалобу. Для начала можно обратиться в департамент полиции. Если полицейские в результате проверки сами обнаружат, что вины водителя нет, то они могут отменить предписание еще на своем уровне. В ином случае вы имеете права обращаться в вышестоящие инстанции.

Подать жалобу можно двумя способами — по-старинке письменно и онлайн. Если мы пишем его в бумажном виде, то понадобятся ваши паспортные данные, наименование органа, вынесшего постановление, его номер и дата. После чего вы изложите обстоятельства дела и основания, по которым вы не согласны с постановлением. Обязательно укажите, вы требуете полную отмену или изменения постановления.

Если штраф был выписан по ошибке, то его можно обжаловать через портал qamqor.gov.kz. С его помощью можно также ознакомиться с материалами дела. Там будут отражены предписания по нарушениям, зафиксированным средствами фото-видео фиксации, и прикрепленные к делу файлы, которые доступны для скачивания.

Чтобы обжаловать штраф, на главной странице сайта нужно выбрать услугу «Обжалование административных правонарушений», нажать на кнопку «Подача обращений по административным делам» и пройти авторизацию через ЭЦП. Далее откроется окно поиска административного дела.

Здесь необходимо ввести номер дела и нажать кнопку поиска. И если номер указан неверно, то высветится сообщение об ошибке. А если все введено корректно — отобразится найденное дело с кнопкой «Подать обращение».

При нажатии данной кнопки появятся реквизиты, которую нужно заполнить. В них заполняются суть жалобы и прикрепляются необходимые доказательства. В конце обращения нужно снова подписать с помощью ЭЦП и отправить на рассмотрение.

Помните, что срок подачи жалобы — 10 суток со дня вручения копии постановления. Для обращения в суд сроки те же, при этом, предварительное обращение в другие органы необязательно — можете сразу обращаться в суд, если пожелаете.

Если административное правонарушение зафиксировано сертифицированными специальными контрольно-измерительными техническими средствами и приборами, работающими в автоматическом режиме, дело считается рассмотренным по истечении 15 суток с момента надлежащего доставления предписания о необходимости уплаты штрафа.

Далее жалобу будут рассматривать, а по результатам процесса могут вынести разные решения. Жалобу могут оставить без удовлетворения, а постановление без изменений. Постановление могут изменить или отменить и прекратить дело. Также при рассмотрении могут отменить одно постановление, но вынести новое.

Знайте, что подача жалобы в установленный срок приостанавливает исполнение постановления о наложении административного взыскания до вынесения решения по жалобе. А в случае пропуска срока подачи жалобы по уважительной причине (например, болезнь), этот срок может быть восстановлен.

Наличие возможности оспорить штраф не означает, что нужно спорить с каждым вашим нарушением. Не нужно злоупотреблять этим правом. Если вы нарушили ПДД — признайте ошибку и заплатите штраф. Но соглашаться с чужой ошибкой — значит допустить несправедливость. Многие согласятся, что иногда проще заплатить и забыть. Но простой путь не всегда верный. Помните, что у системы нет чувств, но у нее есть правила, которые должны защищать тех, кто прав.

ПРАВОВОЙ ЛИКБЕЗ

ЭТО НЕОБХОДИМО ЗНАТЬ ЖИЛЬЦАМ

Незнание законов не освобождает от ответственности, или незнание законов не оправдание — юридический принцип, означающий, что лицо, не знающее о законе, не может избежать ответственности за нарушение закона только потому, что не знает о нём или его содержании. Поэтому, в нашей небольшой статье мы хотели бы напомнить жителям многоквартирных домов какие наказания предусмотрены за нарушения общественного порядка, в частности многоквартирных домах.

В частности, даже аккуратно упакованный пакет с мусором, оставленный у двери в подъезде, считается нарушением правил и подпадает под действие Кодекса об административных правонарушениях: статья 434-2, "Загрязнение мест общего пользования". За загрязнение мест общего пользования, парков, скверов, в том числе выброс коммунальных отходов в неустановленных местах, предусмотрено штраф: от 10 до 20 МРП (от 39 320 тенге до 78 640 тенге) для физических лиц, в зависимости от ситуации.

Выкидывать окурки мимо урны, в том числе из окон, а также курить в подъезде также запрещается законом. Так, выброшенный окурки из окна или балкона вашей квартиры является нарушением правил и подпадает под действие КоАП, статья 434-2 "Загрязнение мест общего пользования". За загрязнение мест общего пользования, парков, скверов, в том числе выброс коммунальных отходов в неустановленных местах, предусмотрено штраф: от 10 до 20 МРП (от 39 320 тенге до 78 640 тенге) для физических лиц, в зависимости от ситуации.

Распивать алкоголь в подъезде тоже запрещается. Шумные компании, которые распивают алкогольные напитки в

подъезде многоквартирного дома, не только мешают соседям, но и нарушают правила общественного порядка. Распитие алкоголя в подъездах жилого дома подпадает под действие статьи 440 Кодекса "Распитие алкогольных напитков или появление в общественных местах в состоянии опьянения" (Штраф: 5 МРП (19 660 тенге)).

Рисовать на стенах подъезда или портить фасада здания тоже считается нарушением закона. Тот, кто оставляет свой "автограф" на стенах подъезда или фасада жилого дома, не только портит внешний вид, но и нарушает закон. Осквернение зданий, иных сооружений, жилых помещений, мест общего пользования, имущества на транспорте и в иных общественных местах подпадает под действие Кодекса "Нарушение норм благоустройства и общественного порядка" и наказывается штрафом 50 МРП (197 600 тенге) или административный арест на срок от 5 до 20 суток".

Даже временное складирование строительного мусора возле дома или на общей территории после ремонта считается нарушением правил благоустройства. Складирование строительного мусора после ремонта в подъездах или на общих территориях подпадает под действие статьи 505 КоАП "Нарушение правил благоустройства территорий городов и населенных пунктов, а также разрушение объектов инфраструктуры, уничтожение и повреждение зеленых насаждений города и населенных пунктов" и налагается штраф: от 20 до 30 МРП (от 78 640 до 117 960 тенге) для физических лиц".

Светлана КӨПТІЛЕУҚЫЗЫ,
ведущий специалист Талдықорганского специализированного межрайонного суда по административным правонарушениям.

Советы МЧС

КАК ВЕСТИ СЕБЯ ВО ВРЕМЯ ПОДЗЕМНЫХ ТОЛЧКОВ

В Министерстве по чрезвычайным ситуациям напомнили, что даже слабые подземные толчки — сигнал к тому, чтобы вспомнить правила безопасности. Специалисты напоминают: заранее продуманные действия и спокойствие во время землетрясения способны минимизировать риски и уберечь от трагедии, сообщает [IA EI.kz](http://ia.ei.kz).

Необходимо продумать заранее 10 простых шагов при землетрясении.

1. Сохраняйте спокойствие, не паникуйте.
2. Не пользуйтесь лифтом и лестницей в момент толчков;
3. Отойдите от мебели, окна, люстры;
4. Найдите надежное крепкое укрытие: если вы на верхних этажах займите место в углу капитальных, несущих стен;
5. Покиньте помещение (в многоэтажных домах — после прекращения толчков);
6. Отключите воду, газ электричество;
7. Возьмите тревожный чемоданчик (подготовленный заранее);
8. Держитесь подальше от электролиний, зданий, деревьев;
9. Будьте готовы к повторным толчкам;
10. Окажите помощь пожилым, людям с ограниченными возможностями.

БӘРЕКЕЛДІ

АЛТЫ БОКСШЫМЫЗ АЗИЯНЫҢ АЛТЫН МЕДАЛІН АЛДЫ

Шри Ланканының астанасы Коломбо қаласында бокстан жастар мен жасөспірімдер арасында өткен Азия құрылығының чемпионатына 22 елдің былғары қолғап шеберлері қатысты. Атап айтар болсақ: Қазақстан, Өзбекстан, Ауғанстан, Аустралия, Бангладеш, Бутан, Камбоджа, Үндістан, Ирак, Қырғызстан, Сауд Арабиясы, Кувейт, Малайзия, Моңғолия, Палестина, Солтүстік Корея, Шри-Ланка, Сирия, Таиланд, Тәжікстан, БАӘ, Вьетнам елдерінен жиналған сайдың тасындай іріктелген былғары қолғап шеберлері қыздар арасында да, жігіттер арасында да 12 салмақ дәрежелері бойынша жүлделі орындарды сарапқа салды.

Осы байрақты бәсекеде қазақстандық жалындаған жастар керемет көрсеткішті қолға келтірді. Атап айтқанда, жасөспірімдер арасында бұрымды боксшыларымыз барлық салмақ дәрежесі бойынша он екі алтын медальды ешілесе, бозбалаларымыз он салмақ бойынша сарықұрылық чемпионы атанды.

Ал, жастар арасындағы бәсекелерде де қазақстандық боксшылар шаршы алаңның шағын қақты. Олар барлық салмақ дәрежесі бойынша айқын басымдылық танытып, 19 алтын медальды қоржынға салды. Оның тоғызын қыздарымыз қанжығаласа, он салмақ бойынша жігіттеріміз атой салды.

Сүйсінерлігі сол, осы тамаша табысқа жетісулықтар да сүбелі үлес қосты. Іріктеу сындарынан сүрінбей өтіп, бұл дүбірлі додада ұлттық құраманың сапында ел намысын қорғау құрметіне ие болған алты боксшымыз да үкілі үмітімізді ақтап, әр кездесуінде де қарсыластарын бетқаратпай айқын басымдылықпен тізе бүктіріп, Азия чемпионатында алтыннан алқа тақты. «Жақсының жақсылығын айт нұры тасысын, жаманның жамандығын айт құты қашсын» дегендей, енді жер жаннаты Жетісу жеріне жеңіс туын желбіретіп келген қыздарымыз бен жігіттеріміздің есімдерін мақтанышпен атап өткіміз келеді.

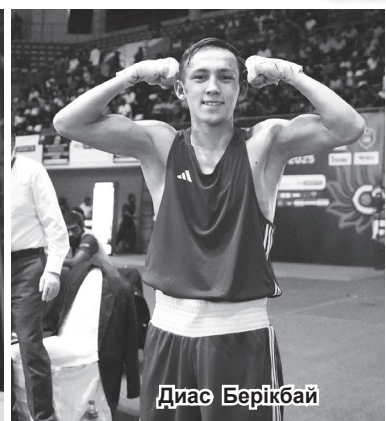
Бұлар алтыннан алқа таққан қайсар қыздарымыз: 50 келіде сынға түскен Сила БИБОЛСЫНҚЫЗЫ, 60 келі салмақтағы Анар ТҰРСЫНБЕК, 70 келіде жұдырықтасқан Мария СИДОРЕНКО, 81 келіде бәсекеге түскен Құралбай ЕГІНБАЙҚЫЗЫ және жеңіске деген жігер танытқан жігіттеріміз: 48 келі салмақ дәрежесінде өнер көрсеткен Нұрхан ҚҰМАРБЕКОВ пен 51 келі салмақта шаршы алаңға шыққан Диас БЕРІКБАЙ.

Аталған жастарымыздың жарқын жеңістері Жетісу өңірінің бокс мектебінің өзіндік қолтаңбасы бар екенін тағы да жарқын паш етті. Осындай жалындаған жастарымызды жарқын жеңістерімен қызу құттықтай отырып, олардың келешекте ересектер арасындағы әлемдік деңгейдегі айтулы бәсекелерде ел намысын абыроймен қорғайтынына сенімім білдіреміз!

Ш.ХАМИТОВ.

Анар Тұрсынбек

Диас Берікбай

Құралбай Егінбайқызы

Нұрхан Құмарбек

Мария Сидоренко

Сила Биболсынқызы

ЕРКІН КҮРЕС

БАЛҒЫН БАЛУАНДАР БӘСЕКЕСІ

Көксу ауданының 80 жылдығына орай 2011 – 2012, 2013 – 2014 жылғы туған жасөспірімдер арасында еркін күрестен Көксу ауданының ашық біріншілігі өтті. Жарысқа Жетісу облысындағы барлық аудан, екі спорт интернаты және Алматы қаласы және Қонаев қаласы командаларының балғын балуандары қатысып, бозкілемде белдесті.

Еркебұлан АЛШЫБАЕВ баулитын балғын балуандар айрықша көзге түсіп, бес бірдей алтын медальға ие болды. Бұлар Айхан Айдынулы, Орал Мұхамедкерім, Иматай Ибрахим, Кенжебай Айсұлтан, Әуелбай Бейбарыс. Сонымен қатар Еркебұланнның екі шәкірті

Бұл турнирде Жетісу облысының дене шынықтыру және спорт басқармасы мемлекеттік мекемесінің Жақсылық Үшкөпиров атындағы Талдықорған қаласындағы олимпиадалық резевтің облыстық мамандандырылған мектеп-интернат-колледжі коммуналдық мемлекеттік мекемесінің түлектері тамаша табысқа жетті. Атап айтсақ, кезінде бозкілемде атой салып, Қазақстан чемпионатының байрақты бәсекелерінде жүлдегерлер қатарынан көрінген, бүгінгі таңда еркін күрестің әліппесі мен қыр-сырын шәкірттерінің санасына құйып, бойына сіңіріп жүрген спорт шебері

жүлдегерлер қатарынан көрінді. Бердәулет Бексұлтан тек ақтық белдесуде ғана қарсыласына жол беріп, күміс медальды қанағат тұтса, ал, Алинұр Назар жеңіс тұғырының үшінші сатысына көтеріліп, қола медальға қол созды.

Білікті бапкер Еркебұлан Алшыбаевты шәкірттерінің жақсы жетістіктерімен құттықтай отырып, болашақта осы балғын балуандардың олимпиада бозкілемінде белдесіп, еліміздің намысын абыроймен қорғайтындай дәрежеге жеткізуіне тілектеспіз!

Ш.БАТОВ.

ФУТБОЛ

«ЖЕТІСУ» ЖАНКҮЙЕРЛЕРІН БІР ЖЕЛПІНДІРІП ТАСТАДЫ

Қазақстанның футбол біріншілігінің өткен оныншы туры жетісулық футбол сүйер қауым үшін «тосынсый» сыйлады. Бұған дейін тоғыз ойында жеңіске жете алмай, бес кездесуінде қарсыластарымен ұпай бөлісіп, турнир кестесінің түбіне түсіп кеткен талдықорғандықтар көш басында жеке дара келе жатқан «Ақтөбеден» ұпай алады деп ешкім дәмеленбеген де шығар. Алайда, «Жетісу» айды аспанға бірақ шығарды.

Бұл кездесуде де бірінші таймның нәтижесі бойынша жерлестерімізден жақсы нәтижеге жетеді деген үміт шамалы болды. Өйткені, бірінші таймның аяғына таман қонақтардың шабуылшысы Г.Кики есеп ашты. Сол сәтте енді ойсырай жеңілмесек болғаны деген күдік те пайда болды. Алайда, ойынның екінші жартысында біздің жігіттер жұдырықтай жұмылып, өзгеріп сала берді. «Жығылсаң нардан жығыл» деген қағиданы ұстанды ма, жетісулықтар азулы қарсыластың айып алаңына батыл шабуылдар ұйымдастырып, қақпасына қауіптің бұлтын төндіре түсті. Бұл өзінің нәтижесін беріп, ойынның 49-минутында Р.Серікқұл таразы басын теңестіріп кетті. Жанкүйерлер дүр сілкініп, көшбасшы командадан бір ұпай олжалап қаламыз ба деген үміттері оянды. Алайда, жерлестеріміз қорғанысқа жатып алмай, оның орнына сенімді қорғана жүріп, өткір қарымта шабуылға шығуды да ұмытпады. Ақыры, осындай тәсіл өз жемісін берді матчтың негізгі уақытының аяқталуына бір минут қалғанда М.Житнев теңбіл допты қарсыластар қақпасының торында тулатты. Сөйтіп, көптен күткен жеңіс күтпеген кездесуде қолға келді. Бұл «Жетісу» командасының кез келген қарсыласпен терезесі тең ойын көрсете алатынын дәлелдесе керек.

Келесі ойынын «Жетісу» ертең сырт алаңда қызылорданың «Қайсарымен» өткізеді. Қазір қос команда турнир кестесінде көршілес орналасқан. «Жетісу» 11-орында тұрса, «Қайсар» бізден бір саты жоғары жайғасқан. Егер бұл ойында да жеңісті жолымыз жалғаса түссе, сыр бойының командасынан да басып озуга мүмкіндік бар.

ӨЗ ТІЛШІМІЗ.

КЕРЕК КЕҢЕС

АЛҒАШҚЫ КЕЗДЕСУДЕ

Алғашқы кездесуде қыз бен жігіттің қайда баруы — олардың мінезіне, қызығушылығына, жас ерекшелігіне және қарым-қатынас мақсатына байланысты. Дегенмен, көпшілікке ортақ бірнеше ыңғайлы және сәтті орындар бар:

Серуенге шығу (саябақ, жағалау, қала орталығы)

- Артықшылықтары: Еркін әңгімелесу, табиғат аясында тыныш орта, қысымсыз жағдай.
- Кімдерге лайықты: Ұяндау немесе бірінші кездесуде ыңғайсыздық сезінетіндерге.

Кофехана немесе дәмхана

- Артықшылықтары: Жылы, жайлы орта; ұзақ отырмай-ақ та әңгімелесе аласыз.
- Кімдерге лайықты: Орташа таныс адамдарға, сабырлы және мәдениетті диалог құруды қалайтындарға.

Кинотеатр

- Артықшылықтары: Бірге фильм көріп, кейін сол туралы сөйлесу - ортақ тәжірибе тудырады.
- Кемшілігі: Кино кезінде сөйлесу мүмкін емес, тек кейін әңгіме болуы мүмкін.

• Кімдерге лайықты: Көп сөйлеп, қысым сезінгісі келмейтіндерге.

Таңдау кезінде нені ескеру керек?

- Екеуіңіздің де ыңғайлылығы мен қызығушылығы;
- Орта қауіпсіз әрі қолжетімді болуы керек;
- Еркін әңгіме құруға мүмкіндік беруі маңызды;
- Қыздың пікірі мен қалауына ерекше мән берген жөн.

Ара өнімі	...- жөні	Шам	Бестегі жылқы	... де Жәней-ро	Кімде-...	Сеуле	«Са-рыағаш» фирмасы	Темір шірігі	Банкет	Атаман	...- Палас
			Батыр-лық				Ауыр атлетика құралы	Экран-дағы жазу			
Көлік түрі					Юбелей				Ұлттық етті тамақ	Артур Конан ...	Ішкен
			... бала аш бала-мен ой-намайды			Теле-арна		Суық	Аст-сы Никосия	Кене қару	
...-зия	Пірі, қасиеті		Котлет еті	Косме-тика-лық зат		Қой түрі	Өте		Киік шөбі		
				Қымта		Түйе майы	Яғни		Қадам	Есірткі	Сцена
Шифо-ньер		Дәнді дақыл				Бұқа		Тасалау			
			Ыстық (син.)				Рельс ағашы	«Айбын»		Италия ақша бірлігі	Шоко-лад мар-сы
100 см	Алғаш-қы			Гана	... жүзі	Тау басы			Асық қалпы	... Делон (актер)	
Айлық-ты жар-тысы	Рахмет		...- қиыры			Кесек		Үлгі	Авто-мобиль		
				Молда-ның «ора-малы»	Үш бағыт одағы				Ұран-шыл қажы		
	Асық жатысы		Күйе		Тасқын	Гео-метрия-лық дене		Дабыл қағу аспабы	Қара нәсіл	... Оспанов ... Омаров	...- ғайыр
			Меңзеу		Жасы-рын сөз		Мұхам-мед ...	Кеме сатысы		Қашқын әке төлемі	Район
	Діншіл	Шығын				Екі қос жұп	Теле-арна		Дұшпан	Түс	
			Кір жуу ұнтағы	Темір арқан		Нақ	Авария		Басып алу		
Ресей қаласы		Зомби				Доптың сырт кетуі	Бір-шама			Желім	
				Мал суару орны			Білім ал	Ақиқат	Ес сана	Шақы-рым	Үнді-қытай өзені
Шай атауы		Шіркеу дін өкілі			Дауыс күшейт-кіш				Финиш (ант.)	Нан ...	Көлік түрі
Ресми қағаз	Ақшалы		Ерекше	Шекспир кейіп-кері	Тазы	Есім	Таз			Кіру	Алмас
			Саяхат-шыға жол көрсетуші			Жан-Клод Ван ...	Халық атауы	Ұлы жүз руы		Сфера	...- ТАСС
	...- бері		Әкенің әкесі			Жапон ақшасы	Еге	Кемір-гіш	Жеміс		Алексей «... рулем»
			Халық	Мемле-кеттік лауазым						Кеміту	Бесақа
	Күң «сыңа-ры»			Алматы айдыны					Дефис		Көз кеміс-тігі
	Қасқа				Қалың		Ишара		Иық	Окоп	
Қуат өлшемі				Әбу ... әл-Фа-раби				...- санда			Бал жөндігі

Тарату аумағы: Қазақстан Республикасы

Құрылтайшы: Ырым КЕНЕНБАЙ

Баспахана директоры
Бақберген ТУКИБАЕВ

Редакция алқасы:

Талшын ИЕМБЕРДИЕВА – тілші
Гүлнұр БАЙМҰХАН – тілші
Зарина БЫЖЫБЕК – корректор-журналист

Бас редактор
Баян ТАҢАТАРОВА

Кезекші редактор: Т.ИЕМБЕРДИЕВА

Газет Қазақстан Республикасы
Мәдениет және ақпарат
министрлігінде
2007 жылғы 27 тамызда тіркеліп,
№ 8639-Г куәлігі берілген.

Газет аптасына бір рет, жұма күні шығады.
Жарияланған мақала авторларының пікірлері
редакция көзқарасын білдірмейді.
Жарнама мен хабарландырулардың мазмұны
мен мәтініне жарнама беруші жауапты.

Газет Талдықорған қаласы, Қабанбай батыр көшесі, 32 үйде
"Алматы-Болашақ" АҚ филиалы
"Оффсет" баспаханасында басылады.

Редакция мекенжайы: 040000, Талдықорған қаласы,
Қабанбай батыр көшесі, 32-үй, екінші қабат.

Телефондары: 8(7282) 41-11-70, 41-11-42;
E-mail: alatau.offset@mail.ru, www.alatau.kz@mail.ru
Сайты: alatau_gazeti
Газет 07.08.2000 жылдан бастап қазақ және орыс
тілдерінде аптасына бір рет - жұма күні шығады.

Таралымы 2700
Тапсырыс № 556

Индекс 15534

Меншік иесі

"АЛМАТЫ-БОЛАШАҚ" АҚ